

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

**СПЕЦИФІКА СПІВПРАЦІ ПРИШКІЛЬНОГО
ОЗДОРОВЧОГО ТАБОРУ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ
МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти –другий (магістерський)

Виконала:

студентка 6 курсу, 631 групи

Ходан Марія Сергіївна

Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент **Біленкова Л.М.**

До захисту допущено

на засіданні кафедри

протокол № 4/1 від 16 листопада 2021 р

Зав. кафедрою _____ проф. Романюк С.З.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПІВПРАЦІ ПРИШКІЛЬНОГО ОЗДОРОВЧОГО ЗАКЛАДУ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	6
1.1. Проблема співпраці сім'ї та пришкільного оздоровчого табору в науковій літературі	6
1.2. Значення партнерської взаємодії у співпраці табору з денним перебуванням та сім'ї вихованців	14
ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ	26
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ ПРИШКІЛЬНОГО ОЗДОРОВЧОГО ТАБОРУ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	28
2.1. Вивчення досвіду організації виховної роботи пришкільних оздоровчих таборів у співпраці з батьками вихованців.....	28
2.2. Форми та методи співпраці з батьками в умовах пришкільного оздоровчого табору.....	33
2.3. Методичні рекомендації до організації співпраці пришкільного оздоровчого табору з батьками дітей молодшого шкільного віку.....	45
ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ	61
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	76

ВСТУП

На сучасному етапі реформування освіти в Україні, формування демократичного процесу вагомим аспектом виступає формування співпраці закладів освіти з сім'єю вихованців, що відповідає сучасним вимогам і потребам сучасного розвитку освіти та закладає підґрунття для формування всебічно-розвиненої особистості, які розглядатимуть державу як запоруку власного особистісного формування, що опирається на гуманістичні основи, соціальний добробут, демократію, свободу, толерантність, виваженість, відповідальність, здоровий спосіб життя, готовність до змін.

На нашими переконаннями, саме на теперішньому етапі освітянських змін, коли відбувається переродження освіти в Україні, все актуальнішою стає проблема у взаємодії сім'ї і позашкільної освіти. Адже заклади позашкільної освіти до яких відноситься і пришкільний оздоровчий табір – два об'єкта соціалізації підростаючого покоління, які є рівноправними у віковій період дитинства в канікулярний літній період. Під час організації виховної роботи в пришкільному оздоровчому таборі, чи реалізації конкретних виховних завдань батьки дітей молодшого шкільного віку мають відчувати себе співучасниками педагогічного колективу табору з денним перебуванням.

На необхідності зміцнення співпраці закладу освіти і сім'ї у вихованні підростаючого покоління вказують у своїх наукових розвідках видатні вчені, педагоги А.Макаренко, В.Сухомлинський, К.Ушинський. Окремі напрями даної проблематики досліджували науковці в галузі теорії та методики виховної роботи, методики організації творчої діяльності дітей молодшого шкільного віку. Так, ученими розкриті історико-педагогічні напрями сімейного виховання зарубіжної педагогіки (О.Демченко, Г.Фінчук), практичний досвід і специфіка сімейного виховання в нашій країні (В.Кравець, М.Стельмахович, В.Федяєва), співпраці сім'ї та закладу освіти у вихованні старшокласників (Т.Кравченко). Таким чином, проаналізувавши наукові джерела, зазначимо, що забезпечення педагогічної співпраці пришкільного оздоровчого табору мало досліджений напрям. Тому нами обрано тему для

дипломного дослідження, яка є актуальною і значимою для розвитку позашкільної освіти: **«Специфіка співпраці пришкільного оздоровчого табору з батьками дітей молодшого шкільного віку».**

Мета дослідження – обґрунтувати особливості співпраці пришкільного оздоровчого табору з батьками дітей молодшого шкільного віку.

Стосовно мети, виокремлено основні **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати наукову літературу щодо проблеми організації співпраці сім'ї та оздоровчого закладу з денним перебуванням;
2. Розкрити значення партнерської взаємодії у співпраці табору з денним перебуванням та сім'ї вихованців;
3. Обґрунтувати особливості співпраці пришкільного оздоровчого табору з батьками дітей молодшого шкільного віку.

Об'єкт дослідження – співпраця сім'ї та пришкільного оздоровчого табору.

Предмет дослідження – особливості співпраці пришкільного оздоровчого табору з батьками дітей молодшого шкільного віку.

Під час роботи над дипломним дослідженням використано комплекс **методів наукового дослідження**:

- **теоретичні** – аналіз наукових напрацювань вчених, нормативної та інструктивно-методичної бази, звітної документації з практики в пришкільних оздоровчих таборах здобувачів вищої освіти спеціальності «Початкова освіта» виявлення стану взаємодії сім'ї та табору з денним перебуванням, характеристика наукових підходів, шляхів та практики співпраці пришкільного табору з батьками дітей молодшого шкільного віку; порівняння, аналіз, синтез, узагальнення щодо конкретизації понятійно-категоріального апарату дослідження, аналіз досвіду співпраці пришкільних оздоровчих таборів з батьками; трактування напрямів взаємодії сім'ї та пришкільного табору у вихованні дітей молодшого шкільного віку.

- **емпіричні** – дослідження та узагальнення досвіду табору з денним перебуванням стосовно співпраці з батьками; анкетування студентів спеціальності «Початкова освіта», вивчення незалежних характеристик з документації пришкільних оздоровчих таборів, з'ясування напрямів співпраці сім'ї та табору з денним перебуванням.

Теоретичне значення дипломної роботи полягає в обґрунтуванні форм та методів спільної роботи сім'ї та пришкільного оздоровчого табору, розкритті суті взаємодії табору з денним перебуванням і батьків дітей молодшого шкільного віку, структури співпраці пришкільного табору і батьків; характеристиці стану співпраці пришкільного табору з батьками у здійсненні партнерської взаємодії у виховній діяльності, аналіз нормативно-правових документів, наукових розвідок вчених, визначенні понять, провідних наукових підходів, що закладені в основу дипломної роботи.

Практичне значення полягає у можливості застосування результатів роботи з даної тематики вчителями початкових класів, у ролі вожатих, батьками дітей молодшого шкільного віку з метою ознайомлення та студентами педагогічних закладів вищої освіти.

Апробація теми дипломної роботи. Участь у онлайн-конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії перспективи», 21-22 жовтня 2021 року, м. Кам'янець-Подільський, тема: «Особливості взаємодії пришкільного оздоровчого табору з батьками дітей молодшого шкільного віку». Отримано сертифікат що засвідчує участь у конференції.

Структура дипломної роботи: вступ, два розділи з відповідними підрозділами, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СПІВПРАЦІ ПРИШКІЛЬНОГО ОЗДОРОВЧОГО ЗАКЛАДУ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Проблема співпраці сім'ї та пришкільного оздоровчого табору в науковій літературі

Ідея взаємодії сім'ї та закладу освіти є однією із найпопулярніших в сучасній педагогічній науці. Сім'я і заклад освіти – два соціальних інститути, які стоять у витоках майбутнього підростаючого покоління. Проблема співпраці сім'ї та пришкільного оздоровчого табору зараз в епідеміологічних умовах набуває особливої актуальності. Тим більше інститут сімейного виховання зазнає сьогодні значних змін і доводиться відзначити, що руйнування сімей в патріархальному розумінні посилює проблемні ситуації сімейного виховання з ряду обставин. Отже, в динамічних сучасних умовах сімейному вихованню потрібна систематична і кваліфікована допомога зі сторони педагогів табору з денним перебуванням. Який би бік розвитку дитини молодшого шкільного віку ми не взяли, завжди вирішальну та ефективну роль у вихованні дитини у тому іншому віковому періоді відіграє сім'я.

Пришкільний оздоровчий табір, як заклад позашкільної освіти та сім'я – два важливі суб'єкти соціалізації дитини молодшого шкільного віку в канікулярний період організації дозвілля та оздоровлення. Педагоги та батьки вихованців табору з денним перебуванням виступають педагогічним співтовариством, що покликане вирішувати перед суспільством ряд нагальних виховних завдань, таких як створення можливості для наступності та тривалого духовного удосконалення особистості дітей молодшого шкільного віку, виховання гуманістичних рис та якостей, розвиток інтелектуального та творчого ресурсного потенціалу вихованців, здобуття соціальних компетентностей. Така думка регламентована нормативно-правовими документами: Конституцією України, Національною програмою виховання

дітей та молоді, Законом України «Про позашкільну освіту» (Концепція сімейного виховання в системі освіти України «Щаслива родина» на 2012-2021). Концепція сімейного виховання в системі освіти України «Щаслива родина» на 2012-2021 роки вказує, на потребу часу у систематичній та послідовній педагогізації батьків, оскільки батьки є першовихователями дітей молодшого шкільного віку. Тому в освітньому процесі потрібно врахувати, що виховний вплив сім'ї на дитину залежить від багатьох чинників, а саме:

- ✓ склад сім'ї (повна чи неповна, наявність членів в родині людей старшого покоління);
- ✓ побутові умови;
- ✓ морально-психологічний мікроклімат;
- ✓ соціальна орієнтири;
- ✓ загальна культура;
- ✓ забезпечення єдності вимог до виховання дитини молодшого віку усіх членів сім'ї;
- ✓ характер комунікації батьків із дитиною молодшого шкільного віку;
- ✓ єдність сімейних (традиційних) інтересів (Концепція сімейного виховання в системі освіти України «Щаслива родина» на 2012-2021).

Визнаючи заклад освіти провідною ланкою виховання дітей молодшого шкільного віку в канікулярний період, потрібно зазначити, що без спільності об'єднання виховних впливів з батьками, ефективність виховання буде низькою. Адже саме в батьками в найбільшій мірі формується людина укладом спільного проживання: сімейними традиціями та звичаями, спільною працею, сімейним побутом. Саме через батьків вихованці вперше засвоюють такі загальнолюдські цінності, як шкідливе та корисне, зле і добре, брехня і правда, відповідальність за власні вчинки, тобто розвиваються моральні та етичні орієнтири дитини молодшого шкільного віку на яких з покоління в покоління формується педагогічний досвід людей. Розкриваючи сучасний стан української сім'ї, дослідник сімейного виховання В.Постовий (2008) акцентує

увагу на показне зниження матеріального рівня життєдіяльності та здорового способу життя батьків і дітей молодшого шкільного віку, демографічну кризу (більшість зрілого покоління проживає та працює закордоном), втрату духовних орієнтирів, патріархальних цінностей. На думку вченого, на виховних функціях сучасної сім'ї негативно позначилися нуклеаризація, обірванця або значне послаблення родинних взаємозв'язків, зменшення рівня емоційних комунікативних можливостей у батьків і дітей молодшого шкільного віку, заміна стереотипу поведінки, цінностей сім'ї, переоцінка сімейного досвіду. Науковець радить «для успішного здійснення виховання дитини молодшого шкільного віку зосереджувати увагу батьків і педагогів на достовірності, об'єктивності й повноті інформації, на основі якої здійснюється сам виховний процес. Виходячи з цього, в нових соціально-економічних умовах поєднувати елементи наукової педагогіки та родинно-національної етнопедагогіки, які забезпечують можливості використання народних традицій, звичаїв та обрядів у підготовці батьків, вихователів і педагогів до здійснення ними виховної функції, підвищення педагогічної культури сім'ї» (с.35).

За нашими переконаннями, сім'я завжди була і залишиться найпершим природним осередком соціалізації дитини молодшого шкільного віку, середовищем емпатійної, емоційної, матеріальної, фізичної підтримки всіх членів, особливо неповнолітніх дітей, місцем напрацювання збереження та передачі культурно-сімейних цінностей від старшого покоління до молодшого. Співпраця сім'ї і табору з денним перебуванням у відпочинковий період має значне значення у гармонійному вихованні дітей молодшого шкільного віку. Роль педагогічного колективу пришкільного оздоровчого табору у поєднанні з батьківським ресурсом, є необхідною умовою в сучасному освітньому процесі.

Свого часу шляхи співпраці взаємодії сім'ї і закладу освіти вивчав А.Макаренко (1951), який віддав пріоритет закладу освіти, що не тільки виховує дитину молодшого шкільного віку, а й спрямовує батьків у вихованні

власних дітей. За переконаннями видатного педагога, «зусилля родини мають бути спрямовані на оволодіння новими виховними методами й створення сприятливої виховної атмосфери у сім'ї» (с.105). В той самий час вчений засуджував «використання в сімейному вихованні «вичитування моралі» та громадського осуду, які більше шкодять, аніж допомагають дитині» (с.105).

Досліджуючи фази співпраці сім'ї та закладу освіти Р.Бейлс виокремлює такі з них:

- ✓ «орієнтування щодо спільного завдання;
- ✓ оцінку ходу розв'язання завдання кожною із взаємодіючих сторін;
- ✓ контроль;
- ✓ прийняття рішення» (Шинкаренко, 2019).

За твердженнями О.Дококіної (1993), суть співпраці сім'ї і закладу освіти полягає в:

- ✓ «реалізації зв'язків і відносин суспільної установи й малої групи через педагогічну діагностику сім'ї;
- ✓ визначення мети й завдань спільної виховної роботи з учнями та їхніми батьками;
- ✓ планування спільної з батьками роботи щодо виховання дітей та підвищення готовності батьків до взаємодії зі закладом освіти;
- ✓ організацію різних форм взаємодії сім'ї і закладу освіти;
- ✓ контроль та облік спільної роботи;
- ✓ стимулювання узгоджених і взаємозумовлених дій педагогів і батьків, корекцію спільної діяльності»(с.39).

На думку вчених, співпраця сім'ї і закладу освіти забезпечує реалізацію наступних функцій, що вказано в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Функції взаємодії сім'ї та закладу освіти

1	ФУНКЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї ТА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ	Інформативна	О.Докукіна, Т.Заводова, Ю.Лежневава
2		Діагностична	Н Бугаєць
3		Соціальна	Л.Назореико
4		ціннісно-утворювальна	Л.Назореико
5		Захисна	Н.Бугаєць
6		Профілактична	Н.Бугаєць
7		Комунікативна	Н.Бугаєць
8		Виховна	Т.Заводова, Ю.Лежневава
9		Контрольна	Т.Заводова, Ю. Лежневава, Н. Бугаєць
10		Кореґуючи	І. Рилеева
11		Конструктивна	О. Дококіна
12		Організаційна	Н. Бугаєць

Провівши в контексті предмету дослідження цілісний історико-педагогічний аналіз проблематики, можна зазначити, що цілісного вивчення питань взаємодії сім'ї та пришкільного оздоровчого табору у вихованні дітей молодшого шкільного віку сучасного періоду не здійснено. Вчені порушували тільки окремі напрями взаємодії в межах власних наукових пошуків:

- ✓ обґрунтування періодизації формування співпраці сім'ї та закладу освіти у вихованні дітей молодшого шкільного віку;
- ✓ вивчення генези завдань і змістової частини педагогічної просвіти сім'ї у вітчизняній педагогічній періодичній літературі;
- ✓ аналіз окремих напрямів педагогічного досвіду методистів;
- ✓ дослідження визначення вкладу громадських організацій, приватних фізичних осіб та суспільних асоціацій у розвиток виховної роботи;

✓ характеристика принципів співпраці суспільних інституцій, факторів та умов виховної діяльності.

Таким чином, можна підсумувати, що успіх у вихованні дітей молодшого шкільного віку взаємозалежний від узгодженості та єдності вимог сім'ї та закладу освіти (пришкільного оздоровчого табору). У свою чергу сім'ї має підтримувати авторитет вожатого пришкільного оздоровчого табору, спрямовувати дітей молодшого шкільного віку повагу до старших, до життєдіяльності, любов до країни. Звичайно цей процес повинен бути зворотнім, педагоги табору з денним перебуванням мають вміти сприймати таку допомогу з боку батьків.

Зазначимо, що батьки і оздоровчий заклад освіти денного перебування мають доповнювати один одного у єдності вимог до виховання дитини молодшого шкільного віку використовуючи традиційні та інноваційні, колективні (масові), індивідуальні, індивідуалізовані, групові форми роботи. Щоб ефективно взаємодіяти з батьками і педагогами табору, необхідно реалізовувати спільні практикуми. Це, до прикладу, батьківські зустрічі (спільні щоденні завершальні зустрічі-вогники чи ранкові кола), які стануть всеобучем батьків у справі виховання власних дітей. Можливо використовувати індивідуальну форму підхід табору з денним перебуванням виховання молодшого шкільного віку з урахуванням особливостей та етнічної приналежності сім'ї (актуально на Буковині). За нашими переконаннями, доцільно реалізовувати такі форми роботи виховної діяльності (творчі звіти, родинні тематичні зустрічі, батьківські пікніки, батьківський куліш; батьківські візитівки (традиції, звичаї, реліквії, уміння), батьківські зустрічі татусів; батьківські вечори у вигляді пресконференцій спеціалізованих таборів з поглибленим вивченням іноземної мови, перегляд фільмів (кінозал) з педагогічної теми; дні відкритих дверей пришкільного оздоровчого табору; виставки дитячих творчих робіт; малюнки на асфальті, відкриті лекції для батьків; школу молодих батьків; тренінги; створення куточка для батьків; підготовка інформаційних папок з актуальної для даного тимчасово

створеного колективу; сімейні вечори української народної пісні; соціологічні дослідження; створення родинних дерев у формі Лепбукуу партнерській взаємодії сім'ї та оздоровчого закладу з денним перебуванням, що зображено на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1. Форми партнерської взаємодії сім'ї та пришкільного оздоровчого табору.

Аналіз науково-педагогічних наукових розвідок та психологічних джерел дає підставу стверджувати, що співпраця пришкільного оздоровчого табору з сім'єю своїх вихованців розкривається як комплекс процесів, інтегрована система, процес, що виникає за певних умов, соціально-педагогічна система, організація спільних виховних справ, що означено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Сутність поняття взаємодія пришкільного оздоровчого табору та сім'ї

	комплекс процесів виховних впливів різних суб'єктів один на	О.Анципова, А.Шипилова
--	---	---------------------------

	одного, їх взаємозв'язок та взаємообумовлена зміна стану	
	інтегрований соціально-педагогічний процес, що поєднує взаємопов'язані між собою структури	Л.Назоренко
	реалізація зв'язку та відносин закладу і групи	О.Дококіна
	процес, що виник за певних обставин і триває на протязі певного періоду часу	Р.Бейлз
	«процес безпосереднього або опосередкованого впливу соціальних суб'єктів один на одного, що породжує їх взаємну зумовленість і зв'язок; організація спільних дій соціальних суб'єктів, що дозволяє групі реалізувати загальну для її членів діяльність» (Н.Антонова)	Н.Антонова

Узагальнивши погляди вчених на проблему взаємодії сім'ї та закладу освіти, констатуємо, що взаємодія пришкільного оздоровчого табору та батьків виступає невід'ємною та вагомою частиною освітнього процесу, використання якої спрямовує на соціалізацію дітей в освітньому осередку та є дієвим виховним інструментом.

Отже, співпраці сім'ї та оздоровчого закладу з денним перебуванням – це система реалізації взаємозв'язків і взаємовідносин соціальних інституцій, основною метою якої виступає соціалізація дітей молодшого шкільного віку; цілеспрямована єдність вимог та співдружність педагогів пришкільного

оздоровчого табору, батьків, у змісті педагогічних впливів на вихованців, заснованих на взаємообумовленій довірі, спрямована на взаємодоповнення та взаємозбагачення умов родинного та соціального виховання; організація виховної роботи, за якої педагоги пришкільного оздоровчого табору та батьки діляться педагогічним досвідом, та мають можливість впроваджувати в практику ефективні методи та форми вихованої діяльності.

1.2. Значення партнерської взаємодії у співпраці табору з денним перебуванням та сім'ї вихованців

На сучасному етапі розвитку українського суспільства сім'я слугує індикатором у формуванні особистості дитини молодшого шкільного віку і країни в цілому. Сім'я у спільній діяльності з пришкільним табором у канікулярний період створює ту найважливішу сукупність чинників факторів та умов виховного осередку, який визначає успішність освітнього процесу в таборі з денним перебуванням. Цитуючи Державну національну програму «Освіта (Україна ХХІ століття)», зазначимо: «в основу національного виховання мають бути покладені принципи єдності сім'ї і школи, наступності і єдності поколінь. Школа має продовжувати родинно-сімейне виховання, працювати в тісному контакті з батьками, налагоджувати взаємозв'язок між школою і родиною, бо це – основа, передумова підвищення активності навчання та виховання» (Державна національна програма «Освіта (Україна ХХІ століття)).

Проблема співпраці сім'ї пришкільного оздоровчого табору виникла не так давно в педагогічній науці. До ХХ ст. в педагогіці зарубіжжя та вітчизняній педагогічній науці існувала чітка різниця сімейного та виховання в закладі освіти.

Діти молодшого шкільного віку пізнаючи світ, виховуються лише в таборі з денним перебуванням у канікулярний період. Їх формування

продовжується і поза стінами пришкільного оздоровчого табору і починаючи з у сім'ї. Сім'я – одна із головних виховних інституцій, значення якої у розвитку особистості дитини молодшого шкільного віку не можливо переоцінити. «Лише в сім'ї, під керівництвом та з допомогою батьків дитина пізнає навколишній світ у всіх його складностях і багатогранних проявах, тут проходить її громадське становлення, формується світогляд та естетичні смаки»(Дворук, 2006, с. 41).

Співпраця пришкільного оздоровчого табору сім'ї характеризуються довготривалою історію. Як та чи інша історія розпочинається з перших кроків, а будь-який будинок – з фундаменту, так і формування дитячої особистості починається з сім'ї. Першовихователі (батьки)стають першим оточенням дитини, в якому вона вчиться важливому життєвому досвіду, отримує перші пізнання про себе і впізнає навколишнє середовище; тут починає своє становлення і громадська позиція, розвивається світогляд.

На стику XIX і XX ст. вперше виникла ідея співпраці закладу освіти та сім'ї у виховному процесі підростаючого покоління. Єдність вимог батьків і закладу освіти відіграє вагому роль у розв'язанні завдань гармонійного розвитку та виховання дитини молодшого шкільного віку. Вагомого значення надавали взаємодії закладу освіти та сім'ї у своїй педагогічній творчості відомі науковці: Я.Корчак (2007), А.Макаренко (1951), В.Сухомлинський (1978), М.Стельмахович (1996) тощо.

Так, у своїх наукових розвідках К.Вентцель (1909)досліджуючи проблеми сімейного виховання та всеобучу батьків порушує проблему співпраці закладу освіти сім'єю вихованців. А.Макаренко (1951)був одним із перших, хто вивчав проблему співпраці закладу освіти та сім'ї.

Вчені (В.Оржеховська, В.Кириченко та Г.Ковганич переконливо доводять, що «виховання дітей у школі закладі освіти і сім'ї – це нероздільний процес з єдиною метою, який зорієнтований не лише на спільні зусилля закладу освіти та сім'ї у вихованні дітей молодшого шкільного віку, а й на їх виховну співпрацю у цьому процесі. Його здійснення передбачає єдино

спрямовану взаємодію у взаємозалежній діяльності у системі стосунків батьків і педагогів. Стосунки співпраці передбачають рівність сторін, взаємну доброзичливість і повагу» (с. 16).

В.Сухомлинський (1978) вказує: «у сім'ї шліфуються найтонші грані людини-громадянина, людини-трудівника, людини-культурної особистості. Із сім'ї починається суспільне виховання. У сім'ї, образно кажучи, закладається коріння, з якого виростають потім і гілки, і квіти, і плоди. Сім'я – це джерело, водами, якого живиться повноводна річка нашої держави. На моральному здоров'ї сім'ї будується педагогічна мудрість школи» (с.6). «Із сім'ї протоптується стежка до закладу освіти, а вже тоді на життєву дорогу ведуть дітей два розуми, два досвіди, здобуті у сім'ї та школі» (Оржеховська, 2007, с.4).

Вагомою умовою успішної виховної діяльності роботи з дітьми молодшого шкільного віку є співпраця закладу освіти і сім'ї, орієнтоване на розвиток високого рівня педагогічної культури першовихователів. Специфіку взаємодії закладу освіти із сім'ями дітей регламентуються нормативними документами. Так, основні права обов'язки першовихователів стосовно виховання дітей молодшого шкільного віку розкриті у Законі України «Про позашкільну освіту» та, що важливо, вказано, що «на батьків покладено однакову відповідальність за виховання і розвиток дитини» (Закон України «Про позашкільну освіту»).

Важливу роль у вихованні дітей молодшого шкільного віку доречно відвести спільним виховним впливам закладу освіти і сім'ї, успішність яких залежить від специфіки планування та проведення роботи з батьками в сучасному пришкільному оздоровчому таборі. Проте, почасти в між табором денного перебування і сімейним вихованням не простежується узгодження у спільній виховній діяльності. Це робить складним процес формування самосвідомості і поведінки дітей молодшого шкільного віку. Тісна співпраця оздоровчого закладу освіти та сім'ї в канікулярний період допоможе забезпечити єдність виховних вимог та впливів.

Погоджуємо думку В.Оржеховської, яка стверджує «як два крила у птаха, що допомагають йому вільно літати в безмежному просторі, так сім'я і заклад освіти створюють оптимальне навчальне середовище для вільного та повноцінного розвитку особистості дитини молодшого шкільного віку. Їхня співпраця є важливою умовою ефективної виховної роботи, спрямованої на створення атмосфери доброзичливості та взаєморозуміння, з опорою на народні й сучасні педагогічні надбання, національну і світову культуру, вселюдські й національні моральні цінності» (с.4).

Як свідчать наукові пошуки вчених, тісна взаємодія закладу освіти та батьків дітей молодшого шкільного віку будуть розвиватися завдяки педагогізації сімей і залученню їх до спільної виховної діяльності. Ефективність розвитку освіти, якість надання освітньої послуги у більшості випадках залежить від взаємодії пришкільного табору в канікулярний період та батьків. Тому нівелювання своїх обов'язків чи байдужість до дитини молодшого шкільного віку однією із сторін негативно позначиться на функціонуванні напрямів «педагогічного трикутника»: сім'я – дитина – вчитель початкових класів у ролі вожатого, сповільнює вільний розвиток і формування підростаючої особистості. Розкриваючи освіту і розвиток дитини молодшого шкільного віку в контексті загальної культури, не можливо не погодитися з поглядами видатного філософа М.Кагана (2005) про те, що «культура винайшла два ефективних для виховання людини інститути – школу і сім'ю»(Каган, 2005).

Таким чином, оздоровчий заклад освіти з денним перебуванням і сім'я, батьки і вожаті, батьківський комітет і адміністрація пришкільного табору – єдине ціле. Їхня робота орієнтована на дитину молодшого шкільного віку, її пізнавальну діяльність, виховання, формування, становлення.

Співпраця пришкільного оздоровчого таборі та родини дитини молодшого шкільного віку в канікулярний період базується на основних положеннях гуманістичної педагогіки, що розкрито в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Принципи гуманістичної педагогіки

1	ПРИНЦИП ГРОМАДЯНСЬКОСТІ	Полягає у усвідомленні вожатими і батьками ролі кожної окремої сім'ї у суспільно-державному творенні
2	ПРИНЦИП ДЕМОКРАТИЧНОСТІ	ґрунтується на встановленні партнерської взаємодії між табором і сім'єю у вихованій роботі з дітьми молодшого шкільного віку
3	ПРИНЦИП ГУМАНІЗАЦІЇ СПІВПРАЦІ ПЕДАГОГІВ ТАБОРУ І БАТЬКІВ	Орієнтує вчителя початкових класів у статусі вожатого, на: діяльність, яка зміцнює і підвищує авторитет першовихователів, підвищує рівень педагогічної культури та активності у виховних впливах, неможливість не толерантного втручання в життєдіяльність сім'ї, опора на позитивні риси та якості дитини молодшого шкільного віку, сильні напрями сімейного виховання, спрямування на ефективний розвиток дитини
4	ПРИНЦИП РЕТРОСПЕКТИВИ	спрямовує на осмислену реалізацію історико-педагогічного досвіду виховання в автентичній українській сім'ї/родині
5	ПРИНЦИП ПЕДАГОГІЧНОГО ВСЕОБУЧУ БАТЬКІВ	орієнтує на одне із головних завдань закладу освіти – організацію і здійснення педагогізації батьків

Пріоритетність гуманістичної педагогіки підкреслюється величезним значенням сім'ї у фізичному та духовному розвитку особистості й суспільства в цілому через реалізацію принципу громадянськості, принципу демократичності; принципу гуманізації співпраці педагогів табору і батьків: прояв довіри до виховних традицій та можливостей сім'ї, педагогічного такту в роботі з батьками через використання життєстверджуючого, оптимістичного настрою у розв'язанні проблем виховної діяльності; принципу ретроспективи; принципу педагогічного всеобучу батьків.

Таким чином, розкриті принципи є основними положеннями у взаємодії з батьками орієнтують дану діяльність на здобуття ними необхідними педагогічними компетентностями.

Основними завданнями співпраці оздоровчого закладу з денним перебуванням з батьками з виховних питань і проблем розвитку дітей молодшого шкільного віку можна виокремити наступні:

- ✓ «інтеграція зусиль сім'ї і педагогічного колективу табору в діяльності щодо розвитку особистості дитини;
- ✓ забезпечення участі батьків в організації освітнього процесу і шкільному самоврядуванні;
- ✓ мотивацію батьків до вивчення науково-методичної та психолого-педагогічної літератури з проблем розвитку та виховання дітей;
- ✓ підвищення психолого-педагогічної культури батьків, поповнення арсеналу їх знань, вмінь і навичок виховної взаємодії з дітьми;
- ✓ підвищення відповідальності батьків за виховання дітей, ролі батька у родині;
- ✓ створення системи просвітницької роботи, спрямованої на підвищення правової культури батьків;
- ✓ презентації успішного досвіду сімейного виховання;
- ✓ підвищення рівня поінформованості батьків та їхньої компетентності з проблем формування здорового способу життя, профілактики асоціальної поведінки та поширення шкідливих звичок,

репродуктивного здоров'я дітей та молоді, організації змістовного сімейного дозвілля в умовах пришкольного оздоровчого табору;

- ✓ залучення батьків до виховної роботи з дітьми молодшого шкільного віку за місцем проживання;

- ✓ надання психолого-педагогічної підтримки та допомоги проблемним сім'ям»(Оржеховська, 2007, с.20-21).

Суть *партнерської взаємодії табору з денним перебуванням і сім'ї* у активній реалізації в освітньому процесі потенціалу та цінного виховного ресурсу сім'ї, коли батьки дітей молодшого шкільного віку мають бути не лише поінформованими про хід освітнього процесу, але й активно приймати участь у його реалізації, підтримуючи дитину молодшого шкільного віку в здійсненні творчих індивідуальних проєктів. Потрібно активно застосовувати різні форми публічних творчих звітів про досягнення вихованців у співпраці з батьками; практикувати пізнавальні завдання, в яких можуть бути реалізовані сімейні традиції, родинні перекази, звичаї сім'ї, сімейні історії, родинні реліквії, безцінний досвід старшого покоління сім'ї/родини. У партнерській взаємодії з батьками потрібно враховувати «зони найближчого розвитку» вихованців табору з денним перебуванням, які орієнтовані на усвідомлення вихованцями ролі родини/сім'ї в їх життєдіяльності та життєдіяльності їх майбутніх дітей.

У педагогічній науці під поняттям «взаємодія» розкривається система діяльності, якісні та кількісні характеристики якої визначають зміст даної системи, комплекс закономірних зв'язків між частинами – внутрішній вигляд або структуру цілісної системи, де кожна наступна дія одного суб'єкта процесу орієнтує на відповідні дії іншого для задоволення єдиної мети, що характеризує їхні спільні ціннісні орієнтації. Співпрацю (взаємодію) «педагог – батьки» як тривалий процес визначають партнерські взаємини, спільна виховна діяльність, інформаційні зв'язки, взаємовпливи, взаєморозуміння (Десятник, 2012, с.22).

Партнерська взаємодія сім'ї та пришкольного оздоровчого табору розкривається нами як процес спільної виховної роботи за узгодженням мети, форм і способів сімейного та табірної виховання. Ціннісний орієнтир даної взаємодії – створення належних умов для ефективної самореалізації дитини молодшого шкільного віку, її особистісного росту, формування мотивації до пізнавальної діяльності, збереження психічного та фізичного здоров'я, соціалізації. Партнерську взаємодію «педагог-батьки» як систему визначають партнерські взаємини та співпраця.

Доволі нове поняття в Україні – «педагогіка партнерства». Воно почало широко використовуватися після його сутнісної характеристики в Концепції Нової української школи. Погоджуємо погляди Н.Басюк (2019), про те, що «основна ідея педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між педагогом, дитиною і сім'єю. Діти молодшого шкільного віку, батьки та педагоги пришкольного оздоровчого табору, об'єднані взаємопов'язаними цілями та бажаннями, є зацікавленими і добровільними однодумцями, рівноправними членами освітнього процесу, відповідальними за якісний результат»(Басюк, 2019, С.7-10).

Особливе значення, на нашу думку, для становлення успішної взаємодії з сім'єю має віковий період перебування дитини в початковій школі, коли першовихователі з бажанням відвідують заклад освіти, зацікавлені навчальними успіхами та поведінкою власних дітей. В канікулярний період батьки охоче приймають участь у виховних справах (організованих прогулянках, походах, виїзних екскурсіях, колективних творчих справах) організованих пришкольним оздоровчим табором, якщо мають на це час, адже у неформальній обстановці канікулярного періоду можна якісно налагодити партнерську взаємодію між учасниками виховного процесу: педагогами-батьками-вихованцями. Процес взаємодії сім'ї і табору орієнтований на активне залучення батьків у виховний процес, успішну співпрацю з дітьми молодшого шкільного віку, вожатими, оскільки результат виховання буде якісним тоді, коли педагоги і батьки будуть однодумцями. В. Сухомлинський

(1978) вказував: «У наші дні немає важливішого у сфері виховання завдання, ніж навчити батька й матір виховувати своїх дітей» (с.87).

Процеси реформації та глобалізації, трансформація нового виду суспільства, спрямування до європейського укладу життя та сприймання світу, стрімкий розвиток інформаційних, мультимедійних технологій, використання соціальних мереж, характеризують відставання педагогічної культури сім'ї. Саме оздоровчий заклад освіти з денним перебуванням має посприяти постійному формуванню педагогічних компетентностей сім'ї/родини в канікулярний період, реалізуючи при цьому різноманітні форми та види роботи, використовуючи інноваційні технології та інтерактивні способи партнерської взаємодії.

Досліджуючи теперішній стан партнерської взаємодії сім'ї та закладу освіти, О.Коберник (2003) вказує на те, «що переважна більшість батьків не готова до активної її реалізації через недостатній рівень сформованості в них педагогічної культури. Саме педагогічна культура батьків є важливим чинником успішного сімейного і суспільного виховання дітей у нових умовах, їхнього інтелектуального розвитку та духовного збагачення...» (с.190).

До основних проблемних питань, які тривожать сьогодні педагогів у партнерській взаємодії з сім'ями дітей молодшого шкільного віку, можна виокремити:

- ✓ низький показник рівня педагогічної культури членів сім'ї;
- ✓ недостатньо сформований інтерес до табірних справ дитини молодшого шкільного віку, відчуття «ситуації успіху»;
- ✓ невідповідність батьків до активної співпраці з педагогами пришкільного оздоровчого табору пришкільного оздоровчого табору.

Задля подолання вказаних проблем, за нашими переконаннями, увагу потрібно зосередити на вирішенні завдань:

1. Використання взаємного інформаційного забезпечення. Це забезпечить усвідомленість в діях батьків, дозволить педагогам коригувати освітній процес, враховуючи особливості кожної дитини молодшого

шкільного віку. Оскільки вожатому необхідно як найбільше знати про підопічних вихованців. Саме в сімейному вихованні дитина молодшого шкільного віку здобуває основні норми моральності, засвоєнню навички спільної діяльності, прогнозує власні життєві плани, розвиває естетичний смак, опановує свою громадянську позицію. Вожатий повинен знати, з якої сім'ї прийшла в школу оздоровчий заклад освіти з денним перебуванням кожна окрема дитина молодшого шкільного віку молодшого шкільного віку, який склад цієї сім'ї, в належному чи неналежному стані перебуває кожна окрема сучасна українська сім'я і які тенденції її розвитку. Це зробить партнерську взаємодію педагогів табору та батьків дітей більш ефективною, конкретизованою, усвідомленою, якісно-результативною.

2. Підвищення рівня педагогічної культури членів сім'ї або всеобуч батьків. Т.Кравченко (2001), розкриваючи технологію партнерської взаємодії педагога з батьками, виокремлює три складові даної технології: «об'єктивні умови, стратегія і тактика» (с.61). Діагностика сімей дітей молодшого шкільного віку дозволяє охарактеризувати групи батьків в залежності від власного ставлення до виховання дітей молодшого шкільного віку і до засвоєння психолого-педагогічної допомоги з боку вожатого табору з денним перебуванням; рівня розвитку педагогічно-практичних зумовлених компетентностей у реалізації виховних функцій; з'ясування найбільш гострих проблем, що «постають перед батьками у вихованні дитини певного віку. Таким чином, це дає можливість розробити напрями педагогізації батьків як «найбільш важливого і складного елемента взаємодії сім'ї і школи»» (с.61).

3. Практична співпраця сім'ї та пришкільного оздоровчого табору, в результаті якої встановлюються товариські відносини серед сімей, між сім'єю та табором, відбудеться «впізнання» один одним. Батьки та діти молодшого шкільного віку зайняті різноманітними формами взаємної діяльності, при цьому кожна окрема дитина молодшого шкільного віку молодшого шкільного віку не бачить рамок між родиною та табором з денним перебуванням у канікулярний відпочинковий період, споглядає тільки єдність світу, в якому

найвищі моральні цінності мають загальний характер та презентовані основними елементами даного світу.

Основними факторами, що позитивно спрямовую процес партнерської взаємодії сім'ї та пришкільного оздоровчого табору є:

1) активність педагогічного контингенту пришкільного оздоровчого табору пришкільного оздоровчого табору, використання різноманітних способів співробітництва та співпраці з сім'ями вихованців, продумане прогнозування та планування спільної діяльності з батьками (колективних творчих справ);

2) розуміння членами сімей зв'язку між реальним у них рівнем готовності до партнерської взаємодії з табором денного перебування, ступенем педагогічної культури та виховними успіхами в особистісному розвитку дитини молодшого шкільного віку;

3) встановлення особистих контактів між сім'ями та педагогами як основа для утворення рівноправних партнерських відносин у табірному співтоваристві та співпраці;

4) створення в пришкільному оздоровчому таборі сприятливого середовища, спрямованого на батьків, з ціллю досягнення відповідності їх особистим, соціальним, культурним, економічним особливостям, що значною мірою впливатиме на рівень досягнень дітей молодшого шкільного віку у таборі з денним перебуванням.

О.Докукіна(1993) подає широкий спектр характеристики структурних елементів співпраці сім'ї та закладу освіти:

- ✓ педагогічна діагностика родини;
- ✓ визначення цілей і завдань взаємодії сім'ї та закладу освіти;
- ✓ підвищення рівня готовності батьків до співпраці з закладом освіти;
- ✓ організація різних форм співпраці;
- ✓ стимулювання участі педагогів пришкільного оздоровчого табору і батьків в узгодженні і взаємообумовленій роботі родини і табору;

- ✓ корекція партнерської взаємодії у діяльності (с. 60).

Виходячи з вище зазначеного, можемо виокремити етапи встановлення партнерської взаємодії сім'ї та оздоровчого закладу з денним перебуванням:

- ✓ ознайомлення сторін співпраці з метою (правами та проблемними питаннями дитини молодшого шкільного віку, правами і обов'язками сім'ї та пришкільного оздоровчого табору);
- ✓ діагностика табору з денним перебуванням сім'ї, а родину – пришкільного табору в рамках прав та обов'язків всіх учасників освітнього процесу в канікулярний період;
- ✓ з'ясування позитивних і негативних аспектів співпраці, обговорення їх і узгодження спільного плану діяльності, залучення до реалізації даного плану;
- ✓ створення сприятливих умов для співпраці сім'ї та пришкільного оздоровчого табору;
- ✓ розвиток позитивного ставлення до партнерської співпраці учасників;
- ✓ планування, організація та реалізація партнерської взаємодії у різних видах діяльності;
- ✓ контроль за реалізацією співпраці з двох сторін, корегування даного процесу.

Отже, партнерська взаємодія у співпраці між педагогами та батьками повинна бути міцною та різнобічною, особливо у роботі з дітьми молодшого шкільного віку в умовах пришкільного оздоровчого табору. Оскільки саме в цей сенситивний період динамічно розвивається не лише інтелектуальне підґрунття особистості, але й її моральні цінності та орієнтири вихованців.

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

У першому розділі «Теоретичні основи співпраці пришкільного оздоровчого закладу з батьками дітей молодшого шкільного віку» проаналізовано проблему співпраці сім'ї та пришкільного оздоровчого табору в теорії та практиці. Пришкільний оздоровчий табір є закладом позашкільної

освіти у співпраці з сім'єю в канікулярний період виступають важливими чинниками соціалізації вихованців та організації дозвілля та оздоровлення. За переконаннями учених, співпраця сім'ї і закладу освіти забезпечує реалізацію важливих функцій (профілактична, інформативна, діагностична, соціальна, ціннісно-утворювальна, захисна, комунікативна, виховна, контрольна, корегуюча, конструктивна, організаційна. Науковці у своїх дослідженнях розкривали окремі напрями взаємодії закладу освіти та батьків: обґрунтування періодизації формування співпраці сім'ї та закладу освіти, вивчення педагогічної просвіти сім'ї, аналіз педагогічного досвіду, дослідження вкладу громадських організацій, характеристика принципів взаємодії суспільних інституцій, чинників та умов організації виховної діяльності.

Зазначимо, що батьки і оздоровчий заклад освіти денного перебування мають доповнювати один одного у єдності вимог до виховання дитини молодшого шкільного віку використовуючи традиційні та інноваційні, колективні (масові), індивідуальні, індивідуалізовані, групові форми роботи

Розкрито значення партнерської взаємодії у співпраці табору з денним перебуванням та сім'ї вихованців. Сутність поняття взаємодія пришкільного оздоровчого табору та сім'ї у дослідженнях вчених трактується як: комплекс процесів виховних впливів різних суб'єктів один на одного, їх взаємозв'язок та взаємообумовлена зміна стану; інтегрований соціально-педагогічний процес, що поєднує взаємопов'язані між собою структури; реалізація зв'язку та відносин закладу і групи; процес, що виник за певних обставин і триває на протязі певного періоду часу; процес безпосереднього або опосередкованого впливу соціальних суб'єктів один на одного, що породжує їх взаємну зумовленість і зв'язок; організація спільних дій соціальних суб'єктів, що дозволяє групі реалізувати загальну для її членів діяльність.

Отже, партнерська взаємодія у співпраці сім'ї та оздоровчого закладу з денним перебуванням — це система використання взаємозв'язків і взаємовідносин соціальних інституцій, основною метою якої виступає соціалізація вихованців; єдність вимог педагогів табору і батьків, у реалізації

педагогічних впливів на вихованців, що засновані на взаємообумовленій довірі, спрямовані на взаємодоповнення та взаємозбагачення умов сімейного та соціального виховання; організація виховної роботи, за якої педагоги пришкільного оздоровчого табору з батьками діляться педагогічним досвідом, та надають можливість упроваджувати в практику сімейного виховання оптимальні методи та форми виховної роботи.

Вагомою обставиною ефективної організації виховної діяльності роботи з дітьми молодшого шкільного віку є співпраця пришкільного табору і сім'ї, спрямована на розвиток високого рівня всеобучу батьків на засадах гуманістичної педагогіки.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ ПРИШКІЛЬНОГО ОЗДОРОВЧОГО ТАБОРУ З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Вивчення досвіду організації виховної роботи пришкільних оздоровчих таборів у співпраці з батьками вихованців

Відповідно предмету дослідження нами проаналізовано документацію з організації виховної роботи в пришкільному оздоровчому таборі на базі Сторожинецької загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 Сторожинецької міської ради Чернівецького району Чернівецької області у 2019 році. Для детальної діагностики проблеми співпраці пришкільного оздоровчого табору та сім'ї, ми залучили до опитування студентів четвертого та п'ятого курсів, які мали змогу пройти практику в пришкільних оздоровчих таборах очно у ролі вожатих, проаналізували їхню звітну документацію (робочий план табору на зміст співпраці з батьками, календарні плани виховної роботи на зміну, спостереження студентів за роботою вожатих табору з денним перебуванням з батьками), оскільки в період роботи над дипломним дослідженням за епідеміологічними обставинами, пришкільні табори не працювали, і як наслідок, у нас не було можливості провести експериментальну роботу з безпосередньо в таборі з денним перебуванням.

Для нас, в контексті предмету дослідження, важливо було проаналізувати наявність партнерських відносин з сім'єю кожного вихованця, створення атмосфери взаємопідтримки та спільності інтересів учасників взаємодії в умовах пришкільного оздоровчого табору.

За детальним аналізом документації видно, що зазвичай, співпраця з батьками проявляється в більшій мірі у загонах де діти першого та другого року навчання в школі, а в загонах третього, четвертого року навчання проглядаються окремі поодинокі види спільної роботи, це в першу чергу залежить від активності батьків. Бачимо тенденцію – чим менша дитина тим більше хвилювання батьків, тим більше бажання приймати участь у

колективних творчих справах в літній канікулярний період в умовах пришкільного оздоровчого табору, чим старша і самостійніше стає дитина, тим бажання до взаємодії з педагогами табору у батьків втрачається, а той зовсім згасає. Вони вважають вихованця вже самостійним, який не потребує батьківської підтримки та уваги.

Тому, на нашу думку найважливішим завданням пришкільного оздоровчого табору є необхідність мотивації та активізації участі сім'ї у виховному процесі, залучення різними видами роботи батьків до розумного відпочинку та оздоровлення їхніх дітей.

У цьому контексті важливе вміння вожатих спілкуватися з батьками вихованців пришкільного табору Батьки, безумовно, мають знати про успіхи і невдачі своїх дітей, і дана інформація повинна правдивою та достовірною, але не повинна набувати форм негативної оцінки, нарікання та скарг.

Зазначимо, що діяльність батьків та педагогів пришкільного оздоровчого табору інтересах дитини молодшого шкільного віку стане ефективною лише в тому випадку, коли вони стануть однодумцями та союзниками.

У своєму дослідженні ми аналізували спільну роботу з батьками в умовах пришкільного оздоровчого табору за різними напрямками:

- ✓ інформація про сім'ю, характеристика сімей вихованців, особові справи дітей молодшого шкільного віку;
- ✓ проведення діагностики стосовно вивчення сімей (бесіди психолога, соціального педагога, з'ясування емоційної та мовленнєвої комунікації, характеристика здоров'я, рівень сформованості пізнавальної активності, рівень вихованості, наявність індивідуальних, тематичних, групових консультацій батьків педагогічним персоналом табору, співпраця з позашкільними закладами);
- ✓ організація педагогізації батьків (тематичні лекції, круглі столи, дебати);

- ✓ робота психолога табору, тренінги, поради та рекомендації соціального педагога, вчителів-предметників, які задіяні до роботи в пришкільних таборах, адміністрації табору, відкриті виховні заходи, дні відкритих дверей табору;

- ✓ впровадження системи масових колективних творчих справ з батьками, залучення до планування виховної роботи та організації спільного оздоровлення та відпочинку (загартування, спільні походи, екскурсії, прогулянки, пікніки, плогінг);

- ✓ забезпечення умов для реалізації прав батьків на участь в керівництві оздоровчо-виховним закладом денного перебування, партнерська взаємодія в організації виховного процесу (батьківські комітети, залучення батьків до ведення гуртків та секцій, виступи на педагогічних нарадах);

- ✓ залучення, за необхідності, до роботи практичного психолога, бібліотекаря, вожатого (тематичні консультації, допомога та підтримка неблагополучних сімей, анкетування стосовно думки батьків щодо визначення головних напрямів роботи пришкільного табору);

- ✓ розширення сфери додаткових освітніх послуг (функціонування гуртків, організація харчування дітей молодшого шкільного віку, організація виховної роботи спрямованої на оздоровлення дітей влітку).

Порівнявши звітну документацію організації виховної роботи пришкільних оздоровчих таборів на предмет співпраці з батьками таких таборів, як: «Сонечко» (Сторожинецько ЗЗСО I-III ступенів), «Журавлики» (Клішківський ЗЗСО імені Л.Каденюва, с. Клішківці, Чернівецька обл.) та таборів з денним перебуванням м.Чернівців: «Веселка» (Гімназія № 5), «Літо здоров'я» (Чернівецького ЗЗСО I-III ступенів № 27), «Веселка» (Чернівецького I-III ступенів ЗЗСО № 28), зазначимо, що в календарному плануванні враховано почасти традиційні форми спільної роботи з батьками: загонові збори, спільний прощальний «Вогник», спільний турнір з шахів, виїзні екскурсії, подекуди – пікніки, колективні творчі справи з створення малюнків на асфальті. Зустрічі з батьками і короткі консультації, за

свідченнями студентів-практикантів 2019 року. Відбувалися під час того, як батьки приводили дітей до табору та під час розпуску вихованців.

Тематику співпраці з батьками проаналізованих пришкільних оздоровчих таборів означено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Тематика співпраці пришкільних оздоровчих таборів з батьками

№ п\п	Назва пришкільного оздоровчого табору	Тематика спільної роботи з батьками	Учасники
1.	«Сонечко» (Сторожинецько ЗЗСО I-III ступенів)	Урочисте відкриття пришкільного табору «Сонечко» (загально-табірна лінійка)	Педагоги, батьки, діти
		«Міс та містер пришкільного табору»	Педагоги батьки, діти
		«Прощавай, пришкільний таборі»	
2.	«Журавлики» (Клішківський ЗЗСО імені Л.Каденюва, с. Клішківці, Чернівецька обл.)	Влаштування пікніку	Педагоги, актив батьків, вихованці
		Виїзна екскурсія у Хотинську фортецю	Вожаті, актив батьків, діти
		Конкурс малюнків на асфальті «Щаслива сім'я»	Вожаті, актив батьків, діти
		Шахматний турнір	Вожаті, бажаючі батьки, діти
3.	«Літо – здоров'я» (Чернівецького ЗЗСО I-III ступенів № 27),	Колективне складання плану роботи табірної зміни «Коло ідей»	Вожаті, актив батьків, діти
		Виконання малюнків на асфальті «Літо-Здоров'я»	Вожаті, актив батьків, діти
		Святкова дискотека «Табір – дружна сім'я»	Вожаті, бажаючі батьки, діти
		Похід до дитячого розважального комплексу FantasyTown	Вожаті, актив батьків, діти
4.	«Веселка» (Чернівецького I-III ступенів ЗЗСО № 28)	Творчо-розвивальна програма (квест) «Прояви себе»	Вожаті, бажаючі батьки, діти
		Проведення майстер-класу	Вожаті, бажаючі батьки, діти

		Похід до кінотеатру Кінопалац Чернівці (Мультимедіа «Секрети домашніх тварин 2»	Вожаті, актив батьків, діти
--	--	--	--------------------------------

Як бачимо, в плануванні та організації виховної роботи в пришкільному оздоровчому таборі тільки в одному із проаналізованих таборів реалізується спільне складання плану роботи табірної зміни «Коло ідей» («Літо – здоров'я», ЗЗСО № 27). Доцільною спільною роботою з батьками характеризується табір «Журавлики» (Клішківського ЗЗСО імені Л.Каденюва, с. Клішківці, Чернівецька обл.) – конкурс малюнків на асфальті «Щаслива сім'я». Цікаву тематику співпраці презентує табір «Веселка» (Чернівецького I-III ступенів ЗЗСО № 28) – творчо-розвивальна програма (квест) «Прояви себе».

Отож, завдяки тісній взаємодії з батьками, в пришкільних оздоровчих таборах, хоч епізодично, але створюється сприятлива атмосфера, встановлюються довірливі відносини між батьками, дітьми та педагогами. Як наслідок такої співпраці, знизиться в подальшому під час наступного навчального року кількість звернень батьків до дирекції із скаргами. Активізується участь сімей у шкільних та позашкільних виховних справах.

Стосовно аналізу спільної роботи з батьками в умовах пришкільного оздоровчого табору за різними напрямками, зазначимо, що в усіх проаналізованих таборах з денним перебуванням є інформація про сім'ю вихованців та особові справи; частково проводиться діагностика стосовно вивчення сімей (бесіди психолога, соціального педагога, за необхідності застосовуючи індивідуальні консультації; меншою мірою, або взагалі відсутня організація всеобучу батьків (тематичні лекції, сімейні клуби); не проглядається організації тренінгів та інтерактивних форм роботи з батьками; частково впроваджується система масових колективних творчих справ з батьками, залучення до планування виховної роботи та організації спільного оздоровлення та відпочинку (табір «Літо – здоров'я»: похід до дитячого розважального комплексу Fantasy Town, колективне складання плану роботи

табірної зміни «Коло ідей», влаштування пікніку «Журавлики» (Клішківський ЗЗСО імені Л.Каденюва); забезпечення умов для реалізації; залучення батьків до ведення гуртків та секцій – проведення майстер-класу, творчо-розвивальна програма (квест) «Прояви себе» («Веселка» (Чернівецького I-III ступенів ЗЗСО № 28). Реалізується організація тематичних консультацій та допомога та підтримка неблагополучних сімей за необхідністю.

Отож, успішний розвиток дітей молодшого шкільного віку в пришкільному оздоровчому таборі залежить, значною мірою, від партнерської взаємодії та погодженої виховної діяльності педагогів табору та сім'ї. Педагогічний персонал табору з денним перебуванням володіє значним психолого-педагогічним ресурсом, завдяки чому може надавати батькам педагогічну допомогу та кваліфіковані поради у вихованні дітей, чим сприятимуть покращенню внутрішньої сімейної атмосфери.

Проте, як бачимо, така співпраця ще не набула масової реалізації і використовується тільки частково та окремими пришкільними оздоровчими таборами, про що свідчить вивчений досвід пришкільних оздоровчих таборів.

2.2. Форми та методи співпраці з батьками в умовах пришкільного оздоровчого табору

Виховання майбутнього покоління є цілісним тривалим педагогічним процесом, який продовжується розвиватися в пришкільних оздоровчих таборах. Їх діяльність орієнтована на організацію різностороннього дозвілля, оздоровлення та відпочинку, задоволення потреб, інтересів та духовних запитів дітей молодшого шкільного віку. Шляхи роботи спільної виховної роботи з батьками визначаються статусом табору і характеризуються принципами самоврядування та демократичності, врахування культурно-історичних звичаїв і традицій, пріоритетності загальнолюдських здобутків та орієнтирів.

Організація виховного процесу в пришкільного оздоровчого табору реалізується з врахуванням особливостей життя і діяльності тимчасово-створеного дитячого колективу в канікулярний період. Літня пора відкриває широкі можливості для залучення дітей молодшого шкільного віку та їхніх батьків до видатних історичних сторінок України, культури та менталітету українського народу, традицій, звичаїв та обрядів. Такі спільні форми роботи з батьками, як походи, прогулянки, пікніки, плогінг, екскурсії в межах території проживання та виїзні екскурсії допоможуть поглибити уявлення вихованців пришкільного оздоровчого табору про рідну землю, її історичне минуле і сьогодення рідного регіону.

Успішність співпраці батьків, дітей молодшого шкільного віку та педагогів табору з денним перебуванням у таборі оздоровлення та відпочинку залежить від компетентностей вихователя/вожатого спілкуватися з батьками та вихованцями, орієнтуватись у своїй діяльності на їх ініціативу, самостійну роботу, органи дитячого самоврядування.

Усі форми діяльності реалізуються почасти у тимчасово створених різновікових дитячих угрупованнях – загонах; спільна виховна робота ґрунтується за принципами добровільної участі дітей та їхніх батьків у різних виховних справах, у довільному виборі ними тем занять. Під час активного спілкування між батьками і їхніми дітьми та педагогами табору з денним перебуванням цілісніше формується особистість дитини молодшого шкільного віку, її можна краще пізнати та зрозуміти.

Однак перед сучасною педагогічною освітою постає актуальна потреба у підготовці майбутнього вчителя початкових класів, як вожатого пришкільного оздоровчого табору підготовленого до здійснення спільної виховної діяльності в середовищі пришкільного дитячого оздоровчого табору в створеного на базі закладу загальної середньої освіти в період літніх канікул.

З цією метою майбутні вчителі спеціальності «Початкова освіта» Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича оволодівають теоретико-практичними знаннями у процесі вивчення

дисципліни вільного вибору «Робота вчителя в пришкільних оздоровчих таборах та у ході проходження педагогічної виховної та практики в пришкільних оздоровчих таборах (Частина 2)».

Організація праці вчителя початкової школи у ролі вожатого пришкільного оздоровчого табору з батьками вихованців характеризується оволодінням прогресивними засобами та інноваційними методами роботи в пришкільному оздоровчому таборі. В.Максимчук (2013) визначає залежність організації виховної діяльності вожатого/вихователя від наступних факторів:

- ✓ «раціональне використання дозвілєвого часу, професійних, особистісних та педагогічних якостей, рис;
- ✓ знання специфіки дитячого колективу, врахування даних особливостей їх у спільній діяльності з батьками;
- ✓ відбір ефективних методів виховання і організаторської діяльності у співпраці з батьками» (с.22).

В взаємодії умовах пришкільного оздоровчого табору та батьків працю вожатого, на думку О.Попової (2012) слід розглядати у трьох основних напрямках:

1. Належна методична готовність вожатого у співпраці з батьками до зміни (три тижні).
2. Вміле професійно-педагогічне управління загоном у партнерській взаємодії з батьками протягом зміни (Додаток Б).
3. Об'єктивний моніторинг спільної діяльності з батьками за зміну.

Розпочинаючи спільну роботу з батьками, вожатому необхідно знати умови пришкільного оздоровчого табору, в яких йому прийдеться працювати. В.Лаппо (2016) зазначає, що «насамперед слід враховувати: специфіку табірної зміни; особливості роботи пришкільного оздоровчого табору з батьками; матеріально-технічну бази табору з денним перебуванням на літній період; профіль заgonу; особисті мотиви та зацікавленість у проведенні спільної роботи з дітьми та їхніми батьками (Додаток Д).

Вагомим чинником у організації співпраці вожатого з батьками є укладання ним робочого плану-сітки, орієнтованого на організацію і методичне забезпечення партнерської взаємодії з батьками у здійсненні виховного процесу. Він характеризується педагогічним керівництвом дитячого самоврядування, участю вожатого і батьків у творчих звітах, і план професійного саморозвитку. Особисті плани діяльності мають бути у всіх членів педагогічного педагогів пришкільного оздоровчого табору: в директора табору з денним перебуванням, заступників директора, загонових вихователів/вожатих, у вчителів-предметників, яких залучено згідно штатного розкладу до роботи в пришкільному оздоровчому таборі, медичного працівника, психолога, соціального педагога та керівників гуртків.

Особистий план вожатого – це план де передбачені форми і методи проведення тієї чи іншої спільної виховної справи, прописані очікувані результати і ступневість виховної роботи загonom, з мікрогрупою дітей молодшого шкільного віку чи окремим вихованцем, з батьками. До прикладу, для організаційного періоду зміни потрібно створити: «Штаб ранкової зустрічі» (з надписами назви загону на табличках задля швидкого розподілу на ранковій табірній лінійці); «Дім Айболіта» для збору медичних довідок вихованців, проходження планового медогляду на початку та в кінці зміни; «Довідковий ранець» щодо відповідей на різноформатні запитання дітей і батьків, звернення до батьків стосовно співпраці у виховній діяльності табору, з порадами до вихованців стосовно правил поведінки в таборі, їхніх прав та обов'язків, з побажаннями у жартівливій формі; «Інформаційний вузол» вміщу цікаві та веселі розвивальні, оздоровчі виховні програми для батьків і дітей молодшого шкільного віку, інформаційні оголошення; «Бюро «Штаб добрих послуг»» кейс з потрібними речами у випадку необхідності (голка, ножиці, нитка, олівці, фарби, кольоровий папір, пластилін тощо).

Особисті плани вожатих де прописується зміст спільної діяльності з батьками, можуть бути вигляді планів-щоденників, де, окрім плану співпраці на день, можуть бути відображені записи аналізів діяльності, спостережень,

вдалих і невдалих у проведенні виховних справ. Застосовуючи метод педагогічного спостереження, вожатий відмічає всі етапи організації співпраці з батьками, проведення виховних колективно-творчих справ: від проєкції проведення (розподіл обов'язків, виховних завдань, підготовка до спільної виховної справи, початок виховного заходу, хід організованої виховної справи, завершення та аналіз результатів (рефлексія)) до практичної реалізації, водночас зафіксовуючи позиції кожного окремого учасника виховної справи вожатого, дітей молодшого шкільного віку з інших загонів, педагогічних працівників табору з денним перебуванням, батьків, що залучені до проведення колективної творчої спільної з батьками справи.

Для вожатого пришкільного оздоровчого табору, на думку вчених (М.Воровки, Г.Петрученя, Л.Кучиної, 2013) важливо правильно організувати педагогічне спостереження і зафіксувати прояви ставлення вихованців один до одного, батьків до дітей молодшого шкільного віку. Основним засобом детальної фіксації результатів співпраці педагогів з батьками та вихованцями слугує щоденник вожатого. Дана форма фіксації спрямовує на вчасне втручання на окремих етапах процесу організації чи проведення виховного заходу, здійснювати корегування виховної діяльності чи взаємовідносин всіх учасників виховної справи, або орієнтує на допомогу вихованцям стосовно усвідомлення окремих норм чи на реалізацію своїх здібностей з максимальною користю для виховуваного колективу (с.114).

Отже, педагогічний щоденник (щоденник вожатого) це цілісний результат креативності та педагогічної майстерності, це творчі роздуми, своєрідний творчий звіт вихователя/вожатого пришкільного оздоровчого табору. Він допомагає не тільки організувати час, а й міркувати, аналізувати співпрацю педагогів і батьків.

Щоденник – це ще й робочий документ вожатого, у якому педагог прогнозує організаторську і педагогічну роботу, діяльність загону, розписує суть виконаних виховних справ, проводить аналіз робочого загонового дня, узагальнює результати, окреслює перспективи співпраці з батьками.

Важливою формою у організації спільної праці педагога з батьками, за переконаннями Н.Яковець (2004) є аналіз виховної роботи, який дозволяє належним чином, об'єктивно визначити успішність партнерської взаємодії.

Наступною формою аналізу, продовжує автор, є п'ятихвилинка, які проводяться у вигляді тематичних та оперативних зустрічей. На тематичних п'ятихвилянках узгоджують проблему вдосконалення методики виховної роботи органів дитячого та батьківського самоврядування, аналізують проведення і організацію колективних творчих справ з батьками, підсумком є розв'язання виховних завдань та висвітлення рекомендацій.

Важливим фактором взаємодії з батьками в табірній роботі є саморозвиток вожатого. Окрім вказаних форм, що вагомо впливають на зростання педагогічної майстерності вожатого пришкільного оздоровчого табору, потрібно виокремити такі, як методичні заняття, самоосвіта, взаємовідвідування загально-табірних та загонових виховних заходів з метою підвищення професійного рівня.

У пришкільному таборі разом з традиційними органами дитячого самоврядування вожатий має створювати тимчасові, для вирішення нагальних потреб, конкретних справ.

Тимчасові органи дитячого керівництва є домінуючими на період організації колективної творчої справи з батьками і визначають перебіг взаємовідносин між дітьми, педагогами і батьками. Підпорядкованість визначеній спільній, конкретизованій меті визначає результативність виховної роботи, а коли в організації різної виховної діяльності кожна дитина, і кожен батьків несе відповідальність за виконання своєї частини роботи від цілого наміченого плану, то дана обставина виступає каталізатором процесу розвитку у вихованців і батьків товарищескості та відчуття співучасті. Сама стала позиція вожатого в конкретній колективній творчій справі орієнтує на формування певних традицій в таборі з денним перебуванням під час табірної зміни, в тому чи іншому загоні; вчить педагога бути відповідальним виконавцем, спільно творити з дітьми і батьками.

Життя кожного загону пришкільного оздоровчого табору характеризується спрямуванням на результат і реалізацію змісту виховної роботи, що відповідає пізнавальним інтересам більшості вихованців та їх батьків. Відповідно до створених умов співпраці діти їхні батьки є одночасно і організаторами, і виконавцями виховної справи. Для здобуття проміжного чи остаточного результату у виховній роботі зміни, вожатий загону може створити тимчасові творчі групи дітей та батьків, об'єднаних за різними напрямками виховної роботи.

Різна за змістом спільна діяльність забезпечуватиме збагачення досвіду діяльності дитини молодшого шкільного віку, значно впливатиме на їх поведінку. Такий підхід допоможе позитивно розв'язати ряд педагогічних виховних завдань співпраці всіх учасників виховного процесу. Таким чином, відбуватиметься демократизація стосунків між педагогами, вихованцями, батьками, йде доцільний зв'язок слова і дії, планування, організації, управління і проведення. Формами залучення дітей та батьків до планування виховної роботи в таборі пришкільного оздоровчого табору можуть виступати такі, як зображені на рисунку 2.1

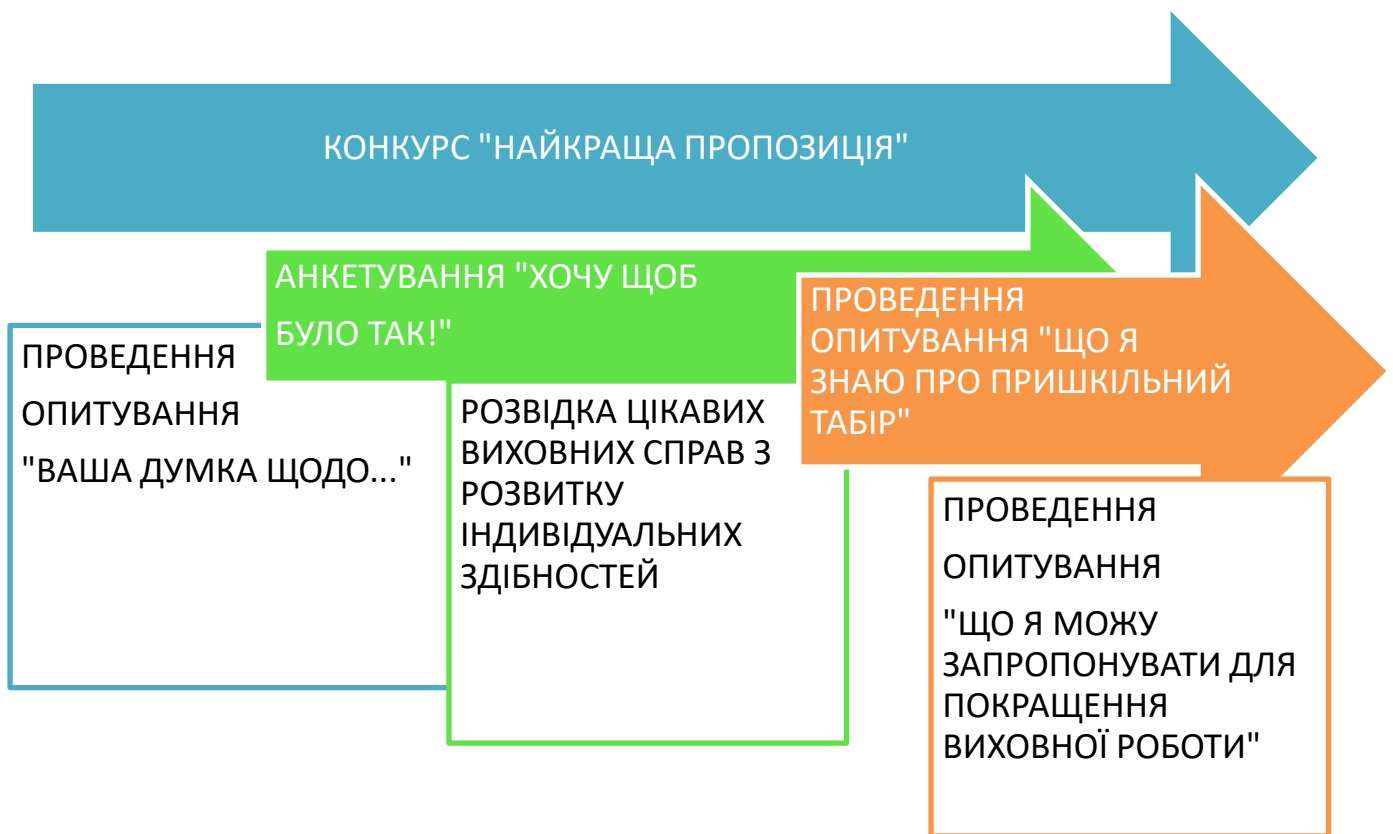

Рисунок 2.1.Форми залучення дітей та батьків до планування виховної роботи в таборі пришкільного оздоровчого табору

Найцікавіші пропозиції дітей та батьків реалізуються у плані виховної роботи на зміну. План виховної роботи затверджується на зустрічі дітей і їхніх батьків на відкритті табірної зміни пришкільного оздоровчого табору відкритим голосуванням. Учасники партнерської співпраці загону за бажанням та традиціями пришкільного оздоровчого табору, зважаючи на матеріально-технічну базу табору з денним перебуванням, мають можливість видавати стінгазети; загонові кутки.

Зміст загонового кутка пришкільного оздоровчого табору вміщує: назву загону, девіз, «кричалку», емблему, план виховної діяльності загону за зміну, загонову пісню, змінні (щоденні) рубрики: «Сьогодні в загоні «Сонечко»», Рада пришкільного оздоровчого табору (загону) вирішила», «Пишаємося нашими найкращими ...» тощо. Отже, в умовах пришкільного оздоровчого табірної літа педагогам потрібно володіти здатностями

планування спільної виховної роботи всіх учасників загону (дітей, батьків, вожатих), щоб забезпечити ефективну, радісну, цікаву, взаємну співпрацю і пізнання. Вожатий не тільки проектує виховну роботу з дітьми та батьками у партнерській взаємодії на період зміни (три тижні), а має спрямувати дітей молодшого шкільного віку школярів, батьків до спільної цікавої взаємно-пошукової діяльності, яка характеризується цікавим дозвіллям, загартуванням, оздоровленням, пізнавальною діяльністю на різних етапах зважаючи на календар державних і релігійних свят, початок, середину, завершення зміни, традиції табору, реальними подіями сьогодення.

На використанні інтерактивних форм співпраці педагогів оздоровчого закладу освіти з батьками наполягає у своїх дослідженнях В.Лаппо (2012) зазначаючи, що «найактивніші форми співпраці з батьками – батьківські збори, де батьки є не пасивними слухачами, а активними учасниками розмови. На батьківських зборах можна застосовувати різні інтерактивні методи: робота в міні-групах, дискусії, ділові, ролеві, імітаційні ігри тощо» (с.154).

На нашу думку, для того, щоб реалізація інтерактивних методів була ефективною, слід враховувати такі *організаційно-педагогічні умови*:

- ✓ створення комфортного середовища для партнерської взаємодії всіх учасників;
- ✓ не втручання у правильність або неправильність думок, переконань та установок батьків «не оцінювати привселюдно та не обговорювати»;
- ✓ цінність інформації, отриманої від батьків має велике значення для партнерської взаємодії табору і батьків;
- ✓ спрямування на співпрацю через виявлення інтересу до думки батьків, висловлювання вдячності за участь у зустрічі.

У інноваційних формах взаємодії з батьками використовуються *принципи партнерства та діалогу*. Позитивною частиною активних форм співпраці з батьками є те, що учасникам не нав'язується заздалегідь підготовлена точка зору, це спонукає їх розмірковувати, знаходити власний

вихід з виховної ситуації, що пропонується для обговорення і є нагальною для вирішення.

Цікавою формою співпраці з батьками пришкільного оздоровчого табору є *сімейні клуби*. На відміну від традиційних батьківських зборів загону табору з денним перебуванням, що характеризуються повчальною формою спілкування, сімейний клуб розбудовує стосунки з батьками сповідуючи принципи добровільності, особистої вмотивованості. У такому сімейному клубі учасників об'єднує загально-нагальна проблема і спільне використання оптимальних способів допомоги вихованцям. Тематика сімейних клубів формулюється заздалегідь і пропонується на обговорення батьками. Сімейні клуби це структури динамічні. Вони визначаються характером взаємодії і кількістю учасників. Це може бути один великий табірний клуб або розділятися на дрібні загони - усе це залежить від тем зустрічей і задуму педагогів-організаторів.

Наступною інтерактивною формою співпраці з батьками в таборі з денним перебуванням виступає – *дискусія*. На думку вчених В.Гаврішко, І.Шоробура, Л.Машкіна, Н.Казакова (2011) дискусія являється «однією з найважливіших форм діяльності, стимулюючої формування комунікативної культури батьків. Об'єктом дискусії може стати дійсно неоднозначна проблема, по відношенню до якої кожен учасник вільно висловлює свою думку, якою б непопулярним і несподіваною вона не була. Успіх дискусії визначається, у тому числі формулюванням проблеми і постановкою запитань» (с.178).

Науковці виокремлюють такі *форми дискусії* у співпраці з батьками:

✓ «*круглий стіл*» – найвідоміша форма; особливість її полягає в тому, що учасники обмінюються думками один з одним при повному рівноправ'ї кожного; доцільно використовувати тоді, коли необхідно узагальнити ідеї та думки відносно обговорюваної проблеми; відіграє швидше інформаційно-пропагандистську роль, а не служить інструментом вироблення конкретних рішень.

✓ *симпозіум* – обговорення проблеми, в ході якого учасники по черзі виступають з повідомленнями, після чого відповідають на запитання; дозволяє залучати до співпраці різних фахівців, що дає змогу більш глибоко висвітлити тему;

✓ *дебати* – це рольові інтелектуальні змагання, в яких одна команда аргументовано доводить певну тезу, а інша – опонує їй. Дебати дозволяють розглянути актуальну проблему з різних сторін» (Організаційно-методичні засади виховної роботи в літніх оздоровчих таборах).

Таким чином, використовуючи дискусію, організатор спрямовує учасників на об'єктивне, уважне та неупереджене відношення до різних точок зору, фактів, думок і разом з тим розвиває в учасників дискусії досвід конструктивної роботи в процесі обміну думками та переконаннями.

Цікавою для всіх учасників формою взаємодії виступають *інтерактивні ігри* (моделюючі ігри, сюжетно-рольові, імітаційні ігри) – це втручання організатора зустрічі в ситуацію групи учасників «тут і тепер», яка структуруватиме активність учасників групи щодо певної пізнавальної мети. Інтерактивні ігри активізують у членів групи інтерес, орієнтують на ситуацію випробувань і дарують «радість відкриття», що притаманно всім ігровим методам.

За переконанням науковців інтерактивні ігри класифікуються за різними критеріями:

✓ залежно від тематики зустрічі і очікуваних результатів;

✓ залежно від кількості учасників гри – деякі з них характеризуються індивідуальною роботою учасників, інші – роботою в парах, трійках, в об'єднаних четвірках чи в мікрогрупах, іграми, де у співпрацю вступає вся група. Можна організувати ігрову діяльність так, що мікрогрупи будуть змагатися одна з одною чи частина членів групи буде спостерігати, або оцінювати (експерти, судді) ігрові дії інших.

✓ від затрат часу, потрібного для проведення гри та об'єктивної оцінки результатів інтерактивних ігор;

✓ від способів спілкування, які використовуються в ході проведення інтерактивної гри. Доцільними у використанні для здійснення співпраці педагогів з дітьми і батьками в умовах пришкільного оздоровчого табору «вербальні» та «невербальні» ігрові ситуації, які характеризуються взаємодією учасників за допомогою «мови тіла» (крокодил) чи засобом самовираження – малюнками, створення шуму, звуків, виготовлення тривимірних предметів тощо. Класифікувати ігри за даними критеріями доцільно тому, що зміна способів співпраці в процесі діяльності спричиняє позитивний вплив на готовність батьків до педагогізації та стимулює їх готовність до саморозвитку. Підсумуюмо, використовуючи ігрові види діяльності у співпраці з батьками педагог пришкільного оздоровчого табору має поцілюватися про те, щоб форми спілкування змінювалися час від часу.

Доцільною формою взаємодії з батьками виступають *тематичні акції*, до яких може бути залучений весь табір з денним, так і один загін. Головною метою реалізації тематичних акцій, за переконаннями В.Лаппо (2016) є: формування процесі партнерської взаємодії табору і сім'ї/родини з ціллю гармонійного розвитку особистості дитини молодшого шкільного віку, розробка технологій використання даної взаємодії у різних напрямках.

В ході проведення тематичних акцій створюється комфортне середовище для ефективності комунікації батьків з педагогами табору з денним перебуванням, розвивається позитивне ставлення членів сім'ї до оздоровчого закладу, зростає бажання в організації спільного з педагогами і дітьми сімейного дозвілля. Тематичні акції орієнтують на розширення знань у дітей і батьків стосовно різних освітніх областей. Грунтовна підготовчий етап педагогів табору до організації та проведення тематичних акцій орієнтує на підвищення їх професійного рівня та педагогічної майстерності, розширення засвоєних знань про співпрацю з батьками. Залучення до взаємодії вчителів-предметників (вчитель музики, іноземної мови, фізкультури) оздоровчого закладу з денним перебуванням сприяє партнерській взаємодії усіх учасників виховної діяльності пришкільного оздоровчого табору. Алгоритм організації,

проведення даних акцій характеризується визначенням головної мети та задач; проєкцією плану тематичної акції; інтерактивними формами співпраці з батьками (педагогічні індивідуальні консультації, інтерактивні ігрові ситуації, бесіди, анкетування батьків з нагальних питань, нетрадиційні батьківські зустрічі, домашні проєкти, змагання, конкурси, вікторини); різні види роботи з дітьми молодшого шкільного віку; спільні творчі заходи з батьками та їхніми дітьми; рефлексія. Пропонуємо орієнтовну тематику даного виду акцій: «Дні улюбленої дитячої книги», «Дні української мови», «Дні іноземної мови», «Дні плогінгу» тощо.

Отже, використання ефективних форм та методів (тематичні акції, педагогічні індивідуальні консультації, інтерактивні ігрові ситуації, бесіди, анкетування батьків з нагальних питань, нетрадиційні батьківські зустрічі, домашні проєкти, змагання, конкурси, вікторини, рефлексія, спільні творчі заходи, інтерактивні ігри, симпозіуми, дебати, круглі столи, дискусії, сімейні клуби) забезпечить високий (творчий) рівень співпраці пришкільного оздоровчого табору з батьками

2.3. Методичні рекомендації до організації співпраці пришкільного оздоровчого табору з батьками дітей молодшого шкільного віку

Як відомо сім'я – основне середовище, де відбувається розвиток та формування дітей молодшого шкільного віку. Виховні впливи батьків на дитину мають пріоритетний, унікальний та домінуючий характер, і є безцінним. В сім'ї особистість дитини молодшого шкільного віку розвивається в природному осередку, першовихователі – найрідніші, найближчі та найдорожчі для дитини молодшого шкільного віку люди, з якими вона постійно комунікує, що головне, яким вона повністю довіряє.

Основну роботу з батьками у канікулярний період пришкільний оздоровчий табір проводить використовуючи батьківські зустрічі, які по різному називаються (батьківські комітети, президії, асоціації, батьківські

громадські організації тощо). Кожна з названих спільнот визначається своїми статутами, планами, положеннями, напрямками діяльності.

Традиційною функцією вожатого табору у взаємодії з батьками залишається педагогізація сімей вихованців, оскільки багато батьків потребують професійної поради, педагогічної підтримки.

У непростий час для суспільства нашої країни особливою силою відзначається об'єднуючий статус міцної сім'ї/родини для гармонійного виховання дітей молодшого шкільного віку. Міцність сімейної життєдіяльності, компенсує негативні прояви, які можуть відбуватися у громадському осередку. Навіть при взаємному почутті любові батьків їхніх вихованців у кризу підліткового віку, коли діти орієнтуються на самостійність у прийнятті рішень, на «автономну моральність», відбувається відчуження від батьків і призводить до педагогічної занедбаності.

У канікулярний період пришкільний оздоровчий табір характеризується багатющим арсеналом засобів, для належної організації повноцінного спілкування і спільної діяльності сім'ї та дітей молодшого шкільного віку. Цікавими та доцільними формами взаємодії з батьками виступають своєрідні «домашні завдання» для батьків: «розказати дитині про свою родину, сім'ю, намалюйте спільно з дітьми разом родинне, використовуючи бесіду з сином чи дочкою з'ясувати, які з предметів у школі викликають пізнавальний інтерес, які не викликають, у чому причини. Порадитися з вчителем початкових класів, який у таборі з денним перебуванням виступає у ролі вожатого, як правило, як розвивати здібності, мотивувати нахили та інтереси. Виявити нахили, хобі, здібності власної дитини. Передплатити для дитини дитячу пресу, розвивального характеру. залучати до спільного читання, використовуючи перекази прочитаного матеріалу, спільно обговорити їх. Завдань такого характеру може бути багато. Дані види співпраці стимулюють на взаємне спілкування і співпрацю батьків та дітей, орієнтують на встановлення довірливих взаємин, що ефективно позначаються на розвитку дітей молодшого шкільного віку.

Так у педагогічній спадщині В.Сухомлинського(1978) описана система виховання взаємин між вчителем і дитячим колективом базується на співпраці сім'ї та закладу освіти. Вчений вказує: «найбільш повноцінне суспільне виховання – це, як відомо, шкільно-сімейне. Сім'я з її взаєминами між дітьми і батьками – перша школа інтелектуального, морального, естетичного і фізичного виховання. Батько, мати, старші брати і сестри, дідусь і бабуся – першовихователі дітей у дошкільному віці і лишаються ними, коли їхні вихованці пішли до школи. Духовне і морально-естетичне багатство сімейного життя – найголовніша умова успішного виховання дитини і в домашніх умовах, і закладах освіти» (с. 174).

З переконаннями В.Сухомлинського (1978), співпраця закладу освіти та сім'ї у вихованні підростаючого покоління не лише дасть змогу належним чином дітей, а й паралельно вдосконалювати моральне обличчя сім'ї, батьків, автор доводить «без виховання дітей, без активної участі батька і матері в житті школи, без постійного духовного спілкування і взаємного духовного збагачення дорослих і дітей неможлива сама сім'я як первинний осередок суспільства, неможлива школа як найважливіший навчально-виховний заклад і неможливий прогрес суспільства» (с. 175).

На превеликий жаль, некваліфікована робота педагога з сім'єю часто нівелює авторитет вчителя і закладу освіти в очах дітей і їхніх батьків. Батьки матимуть бажання співпрацювати тоді, коли будуть вмотивовані зацікавленістю педагога долею вихованців, їхніх дітей.

Учений доводить, що дана проблема співпраці педагога, у нашому випадку вожатого пришкільного оздоровчого табору, лежить в площині найскладніших та найважчих. Оскільки взаємодії педагогічних явищ у наш час ускладнюються, потреби, які висуває суспільство перед закладом освіти, постають настільки вагомими, що без «високої педагогічної культури всього суспільства і, насамперед, сім'ї зусилля педагогів, якими б значними вони не були, виявляється недостатньо ефективними» (Сухомлинський, 1978).

Виховання правильної взаємодії і гармонійний розвиток дитини молодшого шкільного віку залежать від того, яким прикладом стає перед дитиною сім'я, як складаються і пізнаються стосунки між людьми. Погоджуємо у контексті порушеної проблеми погляди В.Сухомлинського (1978), який вважає: «напрочуд важливим завданням сім'ї і закладу освіти є формування у вихованців моральної готовності до батьківства і материнства. Без цієї готовності неможливо уявити всебічний розвиток людини» (с. 173).

В нормативних документах, що регламентують діяльність позашкільної освіти (пришкільний оздоровчий табір належить до закладів позашкільної освіти), розкриваються основні права і обов'язки батьків у вихованні дітей. так в законі України «Про позашкільну освіту» вказано, що «на батьків покладено однакову відповідальність за виховання і розвиток дитини» (Закон України «Про позашкільну освіту»). Отож обов'язками батьків є: постійна турбота про здоров'я фізичне і психічне дитини, створення належних умов для розвитку природних здібностей дітей молодшого шкільного віку. Повага гідності дитини, виховання у дітей працелюбності, моральних почуттів(доброті, щирості, правдивості, милосердя), розвиток шанобливого ставлення до країни, до рідної мови, національної культури, батьків. Сприяння у здобутті освіти в закладах освіти чи домашньої освіти. Серед основних прав першовихователів виокремимо наступні: вибрати заклад освіти чи забезпечити здобуття домашньої повноцінної освіти. Пізнавальна діяльність у пришкільному оздоровчому таборі школі має реалізовуватися через безпосереднє спілкування з природою, використовуючи різноманітну працю, в розвитку пізнавального інтересу до різних галузей науки, техніки, мистецтва, адже цьому сприяє пора літнього канікулярного відпочинку. Сім'я вихованців мають бути активними співпрацівниками вожатих пришкільного оздоровчого табору. Педагоги з самого початку зміни спрямовують батьків на розвиток здорової психоемоційної сфери в сім'ї/родині, адже в ній зростають вихованці табору з денним перебуванням.

Самі характеристики позашкільної роботи створюють сприятливі умови для заняття дітей молодшого шкільного віку, в умовах пришкільного оздоровчого табору, різновекторними видами пізнавальної, дозвілєвої, оздоровчої, естетичної, спортивної, ігрової (рухливі, дидактичні, творчі) діяльності.

У ході здійснення виховного процесу вожатий та батьки можуть перебувати у різних непередбачуваних ситуаціях, хоча загальновідомо: для того, щоб допомогти дитині молодшого шкільного віку, потрібно забезпечити партнерську взаємодію пришкільного оздоровчого табору і сім'ї. Оскільки сім'я, як окремий організм з притаманною тільки їй атмосферою, реалізує винятково важливий вплив на вихованця. Але тут є певний парадокс, зазначає К.Десятник (2012): «батьки, будучи, здавалося б, не менш ніж педагог зацікавлені в результативності навчання і виховання, можуть, за бажанням, проявляти чи не проявляти ініціативу щодо контакту з педагогом, а от для педагога постійна співпраця з батьками є професійним обов'язком» (с.19).

У науковій літературі вважається, що в вожатий табору з денним перебуванням володіє суттєвою перевагою перед батьками – його фахові знання, які надають йому право ділитися настановами з дітьми молодшого шкільного віку, і їхніми батьками. Заклади вищої освіти сьогодення вчать майбутнього вчителя початкових класів застосовувати методи заохочення, переконання у роботі з батьками, використовувати способи впливу на батьків, пропонувати сім'ям типові підходи у вирішенні типових виховних ситуацій. У ході партнерської комунікації в педагогічному колективі пришкільного оздоровчого табору, чи між вожатими і батьками або вожатими і вихованцями, подекуди виникають протиріччя, що з часом мають властивості загострювання і перетворювання у конфлікт (Дубровська, Дубровський, Філоненко, 2012).

Для того щоб уникати непорозумінь між вожатим та батьками в результаті неправдивого або не точного інформування дітьми власних батьків про стосунки між педагогами табору і вихованцями, вихователю/вожатому

необхідно самому підтримувати довірливі взаємини з батьками, що сприятиме правильному партнерському спілкуванню та взаєморозумінню.

Вожатий табору з денним перебуванням ніколи не має забувати про фаховий обов'язок – зробити все над можливе для гармонійного, належного та ефективного виховання та розвитку дітей молодшого шкільного віку, яких йому довіри батьки (Додаток Б).

Виклики сьогодення вплинули на зміст позашкільної роботи в умовах пришкільного оздоровчого табору з дітьми молодшого шкільного віку. Розвиток ринкових відносин, конкурентоспроможність, вільний вибір сфери діяльності орієнтують на посилення потреб особистості у додаткових освітніх послугах, та ранньому фаховому самовизначенні. І, що важливо, посилюється увага й інтерес батьків до позашкільної роботи дітей.

Позашкільна робота з кожним роком набуває необхідності та практики в нашому суспільстві. Дна обставина вносить корективи до вимог стосовно змісту та ефективних шляхів (форм, методів, засобів) діяльності пришкільного оздоровчого табору як складової безперервної системи освіти дітей молодшого шкільного віку.

Реформуючи систему позашкільного виховання, зокрема пришкільного табору на базі закладу загальної середньої освіти. Міністерство освіти та науки України розкриває головне завдання стосовно розвитку функцій таборів з денним перебуванням як центрів оздоровлення для окремої категорії дітей («діти, які потребують особливої соціальної уваги та підтримки, діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування; діти осіб, визнаних учасниками бойових дій відповідно до пунктів 19-21 частини першої статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»; діти, один із батьків яких загинув (пропав безвісти) у районі проведення антитерористичних операцій, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, бойових дій чи збройних конфліктів або помер внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних у районі

проведення антитерористичних операцій, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, бойових дій чи збройних конфліктів, а також внаслідок захворювання, одержаного у період участі в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях; діти, один із батьків яких загинув під час масових акцій громадянського протесту або помер внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час масових акцій громадянського протесту; діти, зареєстровані як внутрішньо переміщені особи; діти, які проживають у населених пунктах, розташованих на лінії зіткнення; рідні діти батьків-вихователів або прийомних батьків, які проживають в одному дитячому будинку сімейного типу або в одній прийомній сім'ї; діти, взяті на облік службами у справах дітей як такі, що перебувають у складних життєвих обставинах; діти з інвалідністю; діти, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; діти, які постраждали внаслідок стихійного лиха, техногенних аварій, катастроф; діти з багатодітних сімей; діти з малозабезпечених сімей; діти, батьки яких загинули від нещасного випадку на виробництві або під час виконання службових обов'язків, у тому числі діти журналістів, які загинули під час виконання службових обов'язків; діти, одному з батьків яких встановлено інвалідність I або II групи; діти, які перебувають на диспансерному обліку; талановиті та обдаровані діти – переможці міжнародних, всеукраїнських, обласних, міських, районних олімпіад, конкурсів, фестивалів, змагань, спартакіад, відмінники навчання, лідери дитячих громадських організацій; діти-учасники дитячих творчих колективів та спортивних команд; діти працівників агропромислового комплексу та соціальної сфери села; б) діти, які потребують особливих умов для оздоровлення, діти з особливими фізичними та психічними потребами, які не можуть перебувати в закладах оздоровлення та відпочинку самостійно, потребують індивідуального догляду та створення спеціальних умов» (Про

організацію відпочинку та оздоровлення дітей, організацію роботи закладів загальної середньої освіти літній період 2021 року), що надають додаткову освіту дітям молодшого шкільного віку з метою розвитку інтересів та здібностей вихованців з оздоровчої, мистецької, наукової, технічної, художньої, еколого-натуралістичної, туристсько-краєзнавчої, фізкультурно-оздоровчої та інших форм діяльності.

О.Дворук (2006) переконливо доводить «привчання дітей і залучення їхніх батьків до спільного активного відпочинку в оздоровчому закладі позашкільної освіти – важливе завдання педагогів і вихователів. Тому вожаті мають допомагати учасникам освітнього процесу раціонально використовувати свій час, щоб він був використаний з користю для відпочинку, оздоровлення занять цікавими справами, подальшого удосконалення розумових, моральних, фізичних і естетичних якостей дітей молодшого шкільного віку» (с.52)

Співробітництво педагогів пришкільного оздоровчого табору з батьками – надзвичайно важлива складова формування особистості дитини молодшого шкільного віку. Педагоги пришкільного оздоровчого табору діють у партнерській співпраці з батьками з метою всебічного і гармонійного розвитку особистості дитини молодшого шкільного віку молодшого шкільного віку. На цій базі взаємна співпраця реалізується в різних педагогічних виховних ситуаціях з умовою спільного вирішення виховних питань, впорядкування, корегування і координації роботи з ціллю стимулювання процесу оздоровлення, загартування, розвитку дитячих здібностей та пізнавальних інтересів, забезпечення різновидів діяльності стосовно розвитку творчих нахилів, формування досвіду у соціальній діяльності.

Партнерська взаємодія педагогів табору з денним перебуванням з батьками вихованців сповідує мету реалізації необмежених можливостей раннього і розвитку дітей молодшого шкільного віку у позашкільній діяльності, грамотного показу батькам методики домашньої педагогічної

роботи стосовно закріплення дитячих нахилів, здібностей та інтересів, використовуючи такі форми діяльності, як:

- ✓ родинні вернісажі,
- ✓ сімейні вікторини,
- ✓ знайомство з дитячою літературою,
- ✓ походи в музеї, дитячі бібліотеки,
- ✓ виставки домашніх робіт (Додаток А).

Така співпраця педагогів пришкільного оздоровчого табору з батьками необхідна, особливо тоді, коли діти молодшого шкільного віку переживають несприятливі періоди в життєдіяльності, самовираженні, соціалізації з тих чи інших причин. В дані взаємодії реалізується так званий «екватор» якісних змін дитини молодшого шкільного віку, коли вона може природно самоутверджуватися, планувати своє «завтра». Оскільки молодший шкільний вік дитини це саме в цей сприятливий та відповідальний період коли все залежить від того, чи зможуть батьки разом із педагогами визначити «зону найближчого розвитку» у взаємодії з дитиною, щоб спрямувати на формування внутрішніх сил вихованців.

Головне завдання партнерської взаємодії педагогів табору з денним перебуванням та батьків, на думку Н.Басюк (2019) «зробити все для того, щоб дитина і в сім'ї, і в позашкільному закладі, ні на хвилину не залишалася в ізоляції, не допустити того, щоб вона втратила самоповагу (С.7-10).

Оскільки спільна діяльність з батьками і педагогами в пришкільному оздоровчому таборі – це освітньо-виховна робота з вихованцями, перед нею ставляться такі *завдання*, що орієнтовані на всебічний розвиток дитини молодшого шкільного віку:

- ✓ закріплення і поглиблення здобутих знань у процесі навчання та використання їх у практичній діяльності;
- ✓ збагачення загальноосвітнього кругозору дітей молодшого шкільного віку, розвиток наукового світогляду, вироблення компетентностей самоосвіти та самовдосконалення;

✓ формування пізнавальних інтересів у різних галузях мистецтва, техніки, науки, спорту, діагностика і розвиток індивідуальних творчих нахилів та здібностей дітей молодшого шкільного віку;

✓ організація розумного дозвілля вихованців, культурного та оздоровчого відпочинку, розумових розваг;

✓ розширення виховних впливів на дітей молодшого шкільного віку різних напрямках виховання.

Розкриємо *конкретно-предметні завдання взаємодії табору з батьками*, орієнтовані на залучення сімей до співпраці:

1) Надання організаційної, методичної, освітньо-виховної, психологічної, педагогічної, інформаційної, правової допомоги батькам;

2). Підвищення престижу сім'ї вихованців з соціально позитивним ресурсом як важливої цінної інституції суспільства і сприяння поширенню позитивного досвіду батьків у вихованні дітей;

3). Створення сприятливих умов для розвитку соціальної активності батьків у виховному процесі пришкільного табору в канікулярний літній період.

Відповідно нашим спостереженням, зазначимо, що батьки мають бажання активно співпрацювати з табором, якщо між вожатим загону і батьками з'являється взаєморозуміння та взаємозв'язок. Для цього потрібно враховувати таку практику взаємодії, за якої всі учасники реалізуються як партнери, товариші, однопумці. І ця партнерська взаємодія повинна носити розвивальний характер.

Пріоритетним завданням співпраці вожатих і батьків вихованців табору виступає забезпечення процесу інтеграції цілеспрямованого та неорганізованого виховного впливу на особистість, а також орієнтація на розвиток суб'єктної позиції дитини молодшого шкільного віку у цьому тривалому процесі, корегування оптимальної взаємодії у канікулярний період літнього відпочинку та оздоровлення – *формули «дитина-сім'я-пришкільний оздоровчий табір-суспільство»*.

Зважаючи на дані обставини попередньо можна визначити ті специфічні соціальні дії вожатого/вихователя табору з денним перебуванням, які обумовлені особливостями вільного табірної мікро-середовища, його широкого соціального характеру: «забезпечення доцільного соціально-педагогічного втручання в процес соціалізації дітей молодшого шкільного віку, допомога іншим інститутам виховання» (Десятник, 2012).

Багатовекторність та багатоплановість вище зазначених завдань, та ситуацій, в яких вожатий працює, спрямовують його на роль посередника «третьої» людини, сполучної ланки між освітніми інституціями та сімейним середовищем, між дитиною і суспільством, а тому вимагають набуття таких важливих особистісних та професійних *компетентностей*, як:

- ✓ вміння реалізовувати виховні впливи не тільки з вихованцями табору, а й на їхніми батьками, впливати на загальну педагогічну атмосферу в мікро-соціумі табору з денним перебуванням, на групову співпрацю дітей молодшого шкільного віку, що вбачає відповідну професійну підготовку, широкий профіль підготовки позашкільного педагога, а також чітку власну громадянську позицію;

- ✓ вміння взаємодіяти в умовах неформальних комунікацій використовуючи позицію неофіційного лідера-вожатого;

- ✓ вміння бути фасилітатором творчої співпраці, не відділяти себе від дітей та їхніх батьків у партнерській взаємодії, залишаючись при цьому їхнім керівником;

- ✓ здатності вибудовувати взаємодію з вихованцями використовуючи форму діалогічного спілкування (діалогу);

- ✓ слідувати власній концепції виховання з урахуванням свого характеру і професійних можливостей впливу на духовний розвиток дітей молодшого шкільного віку.

Зміст взаємодії педагогів пришкільного оздоровчого табору та батьків реалізується у таких напрямках виховання як: фізичне, естетичне, розумове, моральне, правове, превентивне та *формах діяльності*:

- ✓ освітньо-пізнавальна співпраця;
- ✓ профорієнтаційна взаємна діяльність;
- ✓ мистецька діяльність;
- ✓ спортивно-оздоровча масова взаємодія;
- ✓ колективні творчі справи;
- ✓ ігрова та розважальна діяльність;
- ✓ виховні справи;
- ✓ спільні походи, екскурсії, погулянки, пікніки.

Виховання дітей у канікулярний період не обмежується формами, які використовуються в пришкільному оздоровчому таборі. Традиційний дитячий колектив пришкільного оздоровчого табору, основним компонентом якого є загін, не може забезпечити всіх умов для засвоєння вихованцями всієї сукупності соціального досвіду, позбавити від соціальної ізоляції між загонами і різновіковими угрупованнями, усунути одноманітність та обмеженість внутрішньо колективних дитячих відносини. Тому так важливо залучати до співпраці батьків з метою ефективного та належного формування особистості дитини молодшого шкільного віку.

Традиційно взаємодія пришкільного оздоровчого табору та батьків, реалізується через участь батьків у роботі табірної батьківського комітету, можливість керування гуртками та секціями. Цим фактично вичерпується співпраця батьків з пришкільними оздоровчими таборами у канікулярний літній період. Але у практиці пришкільних оздоровчих таборів існує чимало інших форм співробітництва вожатого і батьків дітей молодшого шкільного віку. До прикладу, можна залучити одного з *батьків провести батьківські збори* на початку табірної зміни і розповісти, які питання його хвилюють у вихованні власної дитини в канікулярний період літнього відпочинку, яким чином він намагається їх вирішувати. Надзвичайно корисним та ефективним був би виступ одного з батьків, у якого складні стосунки з своєю дитиною та які способи вирішення цієї проблеми у вихованні може запропонувати, як сам долає ці труднощі. Вожатому загону потрібно надати можливість цій людині

відверто розказати про свої проблеми та поділитися досвідом вихованні дитини (сина чи дочки) (Додаток В).

Таким чином, залучення дітей молодшого шкільного віку і їхніх батьків до активного відпочинку – першочергове завдання вожатих табору з денним перебуванням. Тому вихователі/вожаті повинні орієнтувати учасників виховних справ на раціональне використання свого часу з користю для оздоровлення та відпочинку, занять цікавими виховними справами, вдосконалення розумових, етичних, естетичних, моральних, фізичних рис та якостей. Зрозуміло, що це збагачує професійний досвід самого педагога у здійсненні позашкільної діяльності з дітьми та батьками.

Сім'я і заклад освіти, за поглядами В.Максимчук (2013) як «берег і море. На березі дитина робить свої перші кроки, отримує перші уроки життя, а потім перед нею відкривається непізнане море знань, і шлях в цьому морі прокладає школа. Це не означає, що дитина повинна зовсім відірватися від берега – бо ж навіть моряки дальнього плавання завжди повертаються на берег» (с.34).

Отже, сім'я і пришкільний оздоровчий табір у співпраці з метою розвитку особистості дитини орієнтуються виховання всесторонньої, гармонійно-розвиненої людини, яка зможе реалізувати себе в житті (фахового визначення, громадянському, у створенні власної сім'ї).

Необхідність у здоровому способі життя, сформований інтелект і широкий всебічний розвиток, інтелігентність у спілкуванні, естетичне сприйняття світу – ось орієнтовані результати співпраці у виховній діяльності табору та сім'ї. Протиріччя у взаємодії сім'ї та табору позначаються на успішності реалізації виховного процесу в таборі з денним перебуванням.

Проаналізувавши погляди вчених, нормативно-правову базу, вивчивши досвід організації виховної роботи в пришкільних оздоровчих таборів у співпраці з батьками, розкривши принципи, завдання, традиційні та інноваційні форми, організаційно-педагогічні умови співпраці з батьками означимо структуру співпраці пришкільного оздоровчого табору з батьками

вихованців, з метою розвитку гармонійної особистості дитини молодшого шкільного віку, що зображено на рисунку 2.2.

СТРУКТУРА СПІВПРАЦІ ПРИШКІЛЬНОГО ОЗДОРОВЧОГО ТАБОРУ З БАТЬКАМИ

ДІАГНОСТИЧНІ ЗАСОБИ

Компетентності вожатих для співпраці з батьками	Завдання взаємодії табору з батьками	Напрями співпраці пришкільного табору з батьками вихованців
-вміння реалізовувати виховні впливи не тільки з вихованцями табору, а й на їхніми батьками; -вміння взаємодіяти в умовах неформальних комунікацій використовуючи позицію неофіційного лідера-вожатого; -вміння бути фасилітатором творчої; -здатності вибудовувати взаємодію з вихованцями використовуючи форму діалогічного спілкування (діалогу); -слідувати власній концепції виховання.	1) Надання організаційної, методичної, освітньо-виховної, психологічної, педагогічної, інформаційної, правової допомоги батькам; 2). Підвищення престижу сім'ї вихованців з соціально позитивним ресурсом як важливої цінної інституції суспільства і сприяння поширенню позитивного досвіду батьків у вихованні дітей; 3). Створення сприятливих умов для розвитку соціальної активності батьків у виховному процесі пришкільного табору в канікулярний літній період.	✓ інформація про сім'ю, характеристика сімей вихованців, особові справи дітей молодшого шкільного віку; ✓ проведення діагностики стосовно вивчення сімей; ✓ організація педагогізації батьків; ✓ робота психолога табору, тренінги, поради та рекомендації соціального педагога, вчителів-предметників, які задіяні до роботи в пришкільних таборах, адміністрації табору, відкриті виховні заходи, дні відкритих дверей табору; ✓ впровадження системи масових колективних творчих справ з батьками; ✓ забезпечення умов для реалізації прав батьків на участь в керівництві оздоровчо-виховним закладом денного перебування; ✓ залучення, за необхідності, до роботи практичного психолога, бібліотекаря, вожатого; ✓ розширення сфери додаткових освітніх послуг.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ

- ✓ створення комфортного середовища для партнерської взаємодії всіх учасників;
- ✓ не втручання у правильність або неправильність висловлювання думок, переконань та установок батьків «не оцінювати привселюдно та не обговорювати»;
- ✓ цінність інформації, отриманої від батьків має велике значення для партнерської взаємодії табору і батьків;
- ✓ спрямування на співпрацю через виявлення інтересу до думки батьків, висловлювання вдячності за участь у зустрічі.

ЗМІСТ СПІВПРАЦІ

пришкільного оздоровчого табору та батьків реалізується у таких напрямках виховання як: фізичне, естетичне, розумове, моральне, правове, превентивне тощо

Методи та форми педагогізації батьків (всеобуч)	Методи та форми співпраці з дітьми та батьками:
табірні, загонів батьківські здори, «круглий стіл», дибати, бригадні форми роботи, симпозиуми, моделювання педагогічних ситуацій, педагогічне спостереження, діагностика сім'ї, інтерактивні, рольові та ділові ігри, конкурси, методи проєктів, тестування, анкетування,	родинні вернісажі, сімейні вікторини, знайомство з дитячою літературою, походи в музеї, дитячі бібліотеки, виставки домашніх робіт, освітньо-пізнавальна співпраця; профорієнтаційна взаємна діяльність; мистецька діяльність; спортивно-оздоровча масова взаємодія; колективні творчі справи; ігрова та розважальна діяльність; виховні справи; спільні походи, екскурсії, погулянки, пікніки, плогінг.

«ДИТИНА+СІМ'Я+ПРИШКІЛЬНИЙ ОЗДОРОВЧИЙ ТАБІР+СУСПІЛЬСТВО»

Рисунок 2.2. Структура співпраці пришкільного оздоровчого табору з батьками

Таким чином, у запропонованій нами структурі співпраці пришкільного оздоровчого табору з батьками проілюстровано: компетентності вожатих для співпраці з батьками, завдання взаємодії табору з батьками, напрями організації спільної виховної роботи, організаційно-педагогічні умови, зміст співпраці, методи та форми педагогізації батьків, методи та форми співпраці з дітьми та батьками у досягненні ефективного результату формули «дитина+сім'я+пришкільний оздоровчий табір+суспільство».

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

У другому розділі «Особливості співпраці пришкільного оздоровчого табору з батьками дітей молодшого шкільного віку» розкрито форми та методи співпраці з батьками в умовах пришкільного оздоровчого табору. Організація виховної роботи пришкільного оздоровчого табору здійснюється з врахуванням вимог сьогодення і життєдіяльності тимчасово-створеного колективу (загонах) вихованців у канікулярний період.

Спільна виховна діяльність реалізується принципом добровільності у виховних справах. Організація праці вчителя початкової школи у ролі вожатого пришкільного оздоровчого табору з батьками вихованців характеризується оволодінням прогресивними засобами та інноваційними методами роботи (сімейні клуби, дискусія, круглі столи, симпозіуми, дебати, інтерактивні ігри (моделюючі ігри, сюжетно-рольові, імітаційні ігри), тренінги.

Важливими факторами організації співпраці вожатого з батьками є: робочий план-сітка, з спрямуванням на організацію і методичне забезпечення партнерської взаємодії з батьками у здійсненні виховного процесу; метод педагогічного спостереження; організація виховних колективний творчих справ від розподілу обов'язків, виховних завдань, підготовки до спільної виховної справи, початку виховного заходу, ходу виховного заходу, підсумку та аналізу результатів (рефлексія)) до практичної реалізації; ведення педагогічного щоденника (щоденник вожатого) як цілісного результату педагогічної майстерності (творчі роздуми, творчий звіт вихователя/вожатого); тематичні п'ятихвилинки організовані з метою узгодження проблеми вдосконалення методики виховної роботи органів дитячого та батьківського самоврядування; саморозвиток вожатого (професійне зростання); видача стінгазет; створення загонових кутків; застосування «вербальних» та «невербальних» ігрових ситуацій, які характеризуються взаємодією учасників за допомогою «мови тіла», малюнками, створення шуму, звуків, виготовлення тривимірних предметів,

тематичні акції батьківські зустрічі (робота в міні-групах, дискусії, ділові, ролеві, імітаційні ігри).

Обґрунтовано організаційно-педагогічні умови: створення комфортного середовища для партнерської взаємодії; цінність інформації; виявлення інтересу до думки батьків, висловлювання вдячності за участь у зустрічі.

Проаналізовано досвід організації виховної роботи пришкільних оздоровчих таборів у співпраці з батьками вихованців та документацію з організації виховної роботи в пришкільному оздоровчому таборі на базі Сторожинецької загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 Сторожинецької міської ради Чернівецького району Чернівецької області у 2019 році. За напрямками: збір інформації про сім'ю, характеристика сімей вихованців, особові справи дітей молодшого шкільного віку; проведення діагностики стосовно вивчення сімей; організація всеобучу батьків; робота психолога табору, тренінги, поради та рекомендації соціального педагога; впровадження системи масових колективних творчих справ з батьками; створення умов для реалізації прав батьків на участь в керівництві оздоровчо-виховним закладом денного перебування, партнерської взаємодії в організації виховного процесу (батьківські комітети, залучення батьків до ведення гуртків та секцій, виступи на педагогічних нарадах); залучення, за необхідності, до роботи практичного психолога; розширення сфери додаткових освітніх.

Здійснили аналіз календарного планування щодо тематики організації співпраці з батьками документації пришкільних таборів. Означимо, що така співпраця ще не набула масової реалізації і використовується тільки частково та окремими пришкільними оздоровчими таборами, про що свідчить вивчений досвід.

Запропоновано методику організації співпраці пришкільного оздоровчого табору з батьками дітей молодшого шкільного віку. Основну роботу з батьками у канікулярний період пришкільний оздоровчий табір проводить використовуючи батьківські зустрічі, які по різному називаються

(батьківські комітети, президії, асоціації, батьківські громадські організації тощо). Кожна з названих спільнот визначається своїми статутами, планами, положеннями, напрямками діяльності.

Традиційною функцією вожатого табору у взаємодії з батьками залишається педагогізація сімей вихованців, оскільки багато батьків потребують професійної поради, педагогічної підтримки. Доцільними видами взаємодії з батьками виступають: родинні вернісажі, сімейні вікторини, знайомство з сучасною дитячою літературою, походи в музеї, дитячі бібліотеки, виставки домашніх робіт. Обґрунтовано структуру співпраці пришкільного оздоровчого табору з батьками. Зазначимо, що врахування всіх її позицій забезпечить результативність реалізації своєрідної формули «дитина-сім'я-пришкільний оздоровчий табір-суспільство».

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

На підставі зробленого нами дослідження на тему «Особливості співпраці пришкільного оздоровчого табору з батьками дітей молодшого шкільного віку» можна зробити наступні висновки.

В ході роботи нами проаналізовано проблему співпраці сім'ї та пришкільного оздоровчого табору в науковій літературі. Проблема співпраці сім'ї та пришкільного оздоровчого табору зараз в епідеміологічних умовах набуває особливої актуальності. Пришкільний оздоровчий табір, як заклад позашкільної освіти та сім'я – два важливі суб'єкта соціалізації дитини молодшого шкільного віку в канікулярний період організації дозвілля та оздоровлення. Педагоги та батьки вихованців табору з денним перебуванням виступають педагогічним співтовариством, що покликане вирішувати перед суспільством ряд нагальних виховних завдань, таких як створення можливості для наступності та тривалого духовного удосконалення особистості дітей молодшого шкільного віку, виховання гуманістичних рис та якостей, розвиток інтелектуального та творчого ресурсного потенціалу вихованців, здобуття соціальних компетентностей. Тому в організації виховної роботи необхідно врахувати, що виховний вплив сім'ї на дитину залежить від багатьох чинників (склад сім'ї, побутові умови, морально-психологічний мікроклімат, соціальна орієнтири, загальна культура, забезпечення єдності вимог до виховання дитини молодшого віку усіх членів сім'ї, характер комунікації батьків із дитиною молодшого шкільного віку, єдність сімейних інтересів).

Досліджено фази співпраці сім'ї та закладу освіти (орієнтування щодо спільного завдання, оцінка ходу розв'язання завдання кожною із взаємодіючих сторін, контроль, прийняття рішення. Розкрито функції взаємодії сім'ї та закладу освіти (інформативна, діагностична, соціальна, ціннісно-утворювальна, захисна, профілактична, комунікативна, виховна, контрольна, корегуючи, конструктивна, організаційна).

Аналіз науково-педагогічних наукових розвідок та психологічних джерел дає підставу стверджувати, що співпраця пришкільного оздоровчого табору з сім'єю своїх вихованців розкривається як комплекс процесів, інтегрованої системи, процесу, що виникає за певних умов в організації спільних виховних справ.

Розкрито значення партнерської взаємодії у співпраці пришкільного оздоровчого табору та батьків дітей молодшого шкільного віку. тісна взаємодія закладу освіти та батьків дітей молодшого шкільного віку буде ефективною завдяки педагогізації сімей і залученню їх до спільної виховної діяльності. Суть партнерської взаємодії табору з денним перебуванням і батьків полягає у активній реалізації в виховному процесі потенціалу та цінного виховного ресурсу сім'ї, коли батьки дітей молодшого шкільного віку мають бути не лише поінформованими про хід організації виховної роботи, але й активно приймати участь у її реалізації. Партнерська взаємодія сім'ї та пришкільного оздоровчого табору розкривається нами як процес спільної виховної роботи за узгодженням мети, форм і засобів сімейного та табірної виховання. У цьому контексті виокремлено основні проблемні питання, які хвилюють педагогів у партнерській взаємодії з сім'ями дітей молодшого шкільного віку (низький показник рівня педагогічної культури членів сім'ї, недостатньо сформований інтерес до табірних справ дитини молодшого шкільного віку, відчуття «ситуації успіху», невідповідність батьків до активної співпраці з педагогами пришкільного оздоровчого табору пришкільного оздоровчого табору). Запропоновано шляхи вирішення означених проблем (використання взаємного інформаційного забезпечення. підвищення рівня педагогічної культури членів сім'ї, практична співпраця сім'ї та пришкільного оздоровчого табору) в умовах табору з денним перебуванням.

Обґрунтовано особливості співпраці пришкільного оздоровчого табору та батьків дітей молодшого шкільного віку через вивчення досвіду організації виховної роботи в таборах з денним перебуванням, проаналізовано

документацію з організації виховної роботи в пришкільному оздоровчому таборі на базі Сторожинецької загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 Сторожинецької міської ради Чернівецького району Чернівецької області у 2019 році. Для детальної діагностики проблеми співпраці пришкільного оздоровчого табору та сім'ї, ми залучили до опитування студентів четвертого та п'ятого курсів, які мали змогу пройти практику в пришкільних оздоровчих таборах очно у ролі вожатих, проаналізували їхню звітну документацію найважливішим завданням пришкільного оздоровчого табору є необхідність мотивації та активізації участі сім'ї у виховному процесі, залучення різними видами роботи батьків до розумного відпочинку та оздоровлення їхніх дітей.

Констатовано, що така співпраця ще не набула масової реалізації і використовується тільки частково та окремими пришкільними оздоровчими таборами, про що свідчить вивчений досвід пришкільних оздоровчих таборів. Охарактеризовано форми та методи спільної роботи з батьками в умовах пришкільного оздоровчого табору (сімейні клуби, дискусії, круглий стіл, симпозіум, дебати, інтерактивні ігри, тематичні акції, сімейні вікторини, знайомство з дитячою літературою, походи в музеї, дитячі бібліотеки, виставки творчих домашніх робіт тощо). Вказано на важливість особистості вихователя/вожатого у співпраці з дітьми та їхніми батьками, оскільки успішність співпраці батьків, дітей молодшого шкільного віку та педагогів табору з денним перебуванням у таборі оздоровлення та відпочинку залежить від компетентностей вихователя/вожатого. Запропоновано організаційно-педагогічні умови для оптимальної взаємодії табору з батьками у здійсненні спільної виховної діяльності (створення комфортного середовища для партнерської взаємодії всіх учасників, не втручання у правильність або неправильність думок, переконань та установок батьків (не оцінювати привселюдно та не обговорювати), цінність інформації, отриманої від батьків має велике значення для партнерської взаємодії табору і батьків, спрямування на співпрацю через виявлення інтересу до думки батьків, висловлювання вдячності за участь у зустрічі). Запропоновано орієнтовну структуру співпраці

пришкільного оздоровчого табору з батьками як важливої складової гармонійного розвитку дітей молодшого шкільного віку (компетентності вожатих для співпраці з батьками, завдання взаємодії табору з батьками, напрями співпраці пришкільного табору з батьками вихованців, організаційно-педагогічні умови, зміст співпраці, методи та форми педагогізації батьків, методи та форми співпраці з дітьми та батьками).

Подальшого дослідження потребує проблема партнерської взаємодії між вожатими та вихованцями у реалізації виховної діяльності в умовах літнього оздоровчого табору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Басюк, Н.А. (2019). Партнерська взаємодія вчителя Нової української школи з батьками молодших школярів. Актуальні проблеми та перспективи дошкільної освіти в сучасному освітньому просторі: збірник науково-методичних праць. за заг. ред. О.О. Максимової, М.А. Федорової. Житомир: ФОП Левковець. 7-10.
2. Батьківські збори. (2006). Т. В. Виноградова. Х.: Вид. група «Основа». 237.
3. Вентцель, К. Н. (1909). Родительские клубы. Научно-популярная статья. Журнал Пробуждение. № 20.
4. Гончар Л. В. (2015). Цінність гуманних батьківсько-дитячих взаємин. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді, 19, 1, 151- 161.
5. Гончаренко, С. (1997). Український педагогічний словник. Київ: Либідь.
6. Дворук, О. І. (2006). Процес виховання очима дитини. Відп. ред. Г. В. Луценко. Педагогіка та конкретні методики. Черкаси: «Родзинка». 109.
7. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). (1994). К.: Радуга. 62.
8. Десятник, К.В. (2012). Взаємодія сім'ї і школи у вихованні духовності молодших школярів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.07 – теорія і методика виховання. Луцьк. 22.
9. Докукина, Е. М. (1993). Взаимодействие. школы и семьи в формировании нравственных основ поведения младших школьников: Дис.канд.пед.наук: 13.00.01. АПН Украины, Институт педагогики. К. 176.
10. Дубінка, М. М. (2012). Діалогічне педагогічне спілкування як основа суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Педагогічні науки, 112, 173-181.

11. Дуброва, В. (1998). Допоможемо батькам – допоможемо дітям. Палітра педагога, 1, 28-31.
12. Зязюн, І. А. & Сагач Г. М. (1997). Краса педагогічної дії. Київ: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу.
13. Зязюн, І. А., Крамущенко, Л. В., Кривонос, І. Ф., Самещенко, О. Г., Семиченко, В. А. & Тарасевич, Н. М. (2008). Педагогічна майстерність (3-тє вид.). Київ: Богданов А. М.
14. Іванчук, М. Г. & Цуркан, Т. Г. (2017i). Зарубіжний досвід впровадження освітніх програм для батьків. *Wschodnioe uropejskie Czasopismo Naukowe*, 7 (23), 60-68.
15. Каган, М. С. (2005). О времени, о людях, о себе. СПб.: ИД «Петрополис». 308.
16. Кириченко В. І. & Ковганич, Г. Г. (2015). Соціальне партнерство школи і сім'ї: переосмислення проблем і перспектив. Довідник директора школи, 5-6, 28-34.
17. Кириченко, В. І. & Ковганич, Г. Г. (2015). Навчання батьків у школі: яким йому бути в сучасних умовах? Довідник директора школи, 7-8, 24-35.
18. Коберник, О. М. (2003). Управління виховним процесом у загальноосвітньому закладі: [монографія]. К.: Науковий світ. 230.
19. Концепція «Нова українська школа». (2017). К. Взято з: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
20. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді: наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641. Взято з: <http://old.mon.gov.ua/ua/aboutministry/normative/4068>.
21. Концепція сімейного виховання в системі освіти України «Щаслива родина» на 2012-2021. Взято з: http://mmkperv.ucoz.ua/konzepsiy_shasliva_rodina_12_21.doc

22. Концепція сімейного виховання в системі освіти України «Щаслива родина» (2012). К. (Схвалено Вченою радою Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (протокол № 9 від 14 листопада 2012 року).
23. Корнєв, М. Н. (1995). Соціальна психологія: Підручник. К.: АТ «Київська книжкова фабрика».304.
24. Корчак, Я. (2007). Дитя людське: вибрані твори. Я. Корчак. Київ: Дух і літера. 530.
25. Костів, В. (2008). Формування основ родинної культури – невідкладне завдання сучасного цивілізованого суспільства. Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка, 22-23, 41-49.
26. Кочетова, А. (2005). От ребенка – к семье и к совместному сотрудничеству. Новые аспекты взаимодействия семьи и школы. Народное образование, 8, 196-202.
27. Кравченко, Т. В. (2002). Школа і сім'я: педагогічні проблеми співробітництва. Київ: Педагогічна думка.
28. Кравченко, Т.В. (2001). Учитель і сім'я: технологія співробітництва. Педагогіка і психологія. 2001. № 2. 57-64.
29. Кравчинська, Т. С. (2017). Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність. Підготовка керівних та педагогічних кадрів для реалізації Концепції Нової української школи: матеріали наук.-практ. інтернет-конф. (Харків, 6 квіт. 2017 р.). Харків: Харківська академія неперервної освіти, 85-88.
30. Краткий словарь по философии. (1982). Гл. редакция: И.В. Блауберга, И.К. Пантина. 4-е изд. М.: Политиздат. 431.
31. Лактіонова, Г. М. & Зверєва, І. Д. (2008). Батьківство в радість: тренінговий курс з набуття батьківських навичок. Київ: Р.К. Майстер-принт.
32. Лаппо В. В. Методика виховної роботи в літніх оздоровчих таборах: навч. посіб. / В.В. Лаппо, Держ. вищ. навч. закл. «Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника». –Івано-Франківськ: НАІР, 2012. – 299 с.

33. Лаппо, В.В. (2016). Методика виховної роботи в літніх дитячих оздоровчих таборах: Практичний посібник. Івано-Франківськ: НАР. 306.
34. Лесгафт, П. Ф. (2001). Семейная жизнь ребенка. В П. П. Лебедев (Ред.), Семейное воспитание (с. 175-183). Москва: Академия.
35. Макаренко, А. С. (1951). Проблемы школьного советского воспитания. Сочинения. М. Т.5: Общие вопросы теории педагогики. Воспитание в советской школе. 105-224.
36. Максимчук, В.М. (2013). Організація роботи літнього пришкільного табору. упоряд. О.О. Колонькова. К.: Шкільний світ. 94.
37. Мартиненко, С. (2010). Педагогічна взаємодія вчителя початкових класів і батьків першокласників: у запитаннях і відповідях. Початкова школа, 1, 20-22. 151. Марушкевич, А. А., Постовий, В. Г. & Алексєєнко, Т. Ф. (2002). Родинна педагогіка. Київ: ПАРАПАН.
38. Матвієнко, О. В. (2010). Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до педагогічної взаємодії у навчально-виховному середовищі школи першого ступеня. (Автореф. дис. ... д-ра пед. наук). Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова, Київ.
39. Мельник, О. В. Кравченко, Т. В. Канішевська, Л. В. Білоцерківець, І. П. (2014) Сімейні цінності: практико-орієнтований посібник до навчальної програми «Сімейні цінності»(9 годин). Івано-Франківськ: НАІР.
40. Методика виховної роботи в літніх оздоровчих таборах. (2012). навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя; авт.-уклад.: Л. О. Дубровська, В. Л. Дубровський, О. С. Філоненко; за ред. Є. І. Коваленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя. 179.
41. Міністерство освіти і науки України. (2016). Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Взято з <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczya.pdf>

42. Міщенко О. В. Організація та проведення оздоровчих заходів у літніх таборах відпочинку: Навч.- метод. посіб. для вивч. курсу фіз. виховання різних груп населення : Для студ. пед. закл. освіти / О.В.Міщенко, Н.А.Кулик, Т.Є.Криводуд; Сум. держ. пед. ун-т ім. А.С.Макаренка. – Суми, 2003. – 58 с.

43. Молода сім'я в Україні: проблеми становлення та розвитку: тематична Державна доповідь про становище сімей в Україні за підсумками 2002 року. (2003). Київ: Державний інститут проблем сім'ї та молоді.

44. Назаренко Л. М. (2005) Родинно-шкільний виховний простір як фактор соціального становлення особистості підлітка.: (Автореф. дис. ... канд. пед. наук). Херсонський державний університет, Херсон.

45. Ніколенко, Л. Т. (2018). Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості дитини у контексті Нової української школи. Методист. Т. 6. 84-92.

46. Орбан-Лембрик, Л.Е. (2005). Соціальна психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Академвидав. 448.

47. Організаційно-методичні засади виховної роботи в літніх оздоровчих таборах : метод. посіб. / В. Д. Гаврішко, І. М. Шоробура, Л. А. Машкіна, Н. В. Казакова; Хмельниц. облдержадмін., Хмельниц. обл. рада, Хмельниц. гуманіт.- пед. акад.– Хмельницький: Вид-во ХГПА, 2011. – 255 с.

48. Оржеховська, В.М. (2007). Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології і моделі. Х.: Видавництво «Точка». 192.

49. Повалій, Л. В. (2014) Взаємодоповнююча роль школи і сім'ї у формуванні гуманних батьківсько-дитячих взаємин. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 1 (35), 401–410.

50. Попова, О.Ю. (2012). Практика в дитячих оздоровчих таборах: прогр. та метод. рек. для студ. II курсу галузі знань 0101 напряму підготов. 6.010102. Кам'янець-Подільський: Сисин О. В.: Абетка. 35.

51. Постовий В. Г. (Ред.). (2002). Педагогічний словник для молодих батьків. Київ: ДЦССМ. 184. Постовий В. Г. (Ред.) (2003). Консультування сім'ї. Київ: ДЦССМ.

52. Постовий, В. Г. Хромова, О. Л. & Алексєєнко, Т. Ф. (2003). Програма формування педагогічної культури батьків. Київ: Державний центр соціальних служб для молоді.
53. Постовий, В. Г., & Невмержицький, О. А. (2008). Сім'я і школа: проблеми виховання дітей: Посібник. НПУ імені М. П. Драгоманова. 425.
54. Пухта, О. (2006). Співпраця батьків та школи у вихованні дітей. Педагогічний пошук, 3 (5), 74-75.
55. Савченко, О. Я. (2007). Шкільна освіта як замовник підготовки майбутнього вчителя. Рідна школа. № 5. С. 5-8.
56. Семиченко, В. А. & Заслуженюк, В. С. (1998). Мистецтво взаєморозуміння. Психологія та педагогіка сімейного спілкування. Київ: Веселка.
57. Сисоєва, С. О. (2000). Освітні технології: методологічний аспект. В Т. Левовицький, І. Вільш, І. Зязн, Н. Ничкало (Ред.), Професійна освіта: педагогіка і психологія (с. 351-368). Київ; Ченстохова: ВІПОЛ.
58. Солова В. М. Педагогіка літнього оздоровчого табору: метод. рекомендації студентам-практикантам, вожатим, вихователям / В. М. Солова, Н. І. Яковець; Ніжинський держ. педагогічний ун-т ім. М. Гоголя. – Ніжин: [б.в.], 2000. – 70 с.
59. Соціально-педагогічна діяльність у дитячих оздоровчих таборах: навч.- метод. посіб. для студентів – організаторів літнього відпочинку дітей і молоді / С.Я.Харченко, Л.Ц.Ваховський, О.П.Песоцька та ін.; за заг. ред. С.Я.Харченка; М-во освіти і науки України та ін. – Луганськ: Альма-матер, 2008. – 284 с.
60. Стельмахович, М. Г. (1996). Українська народна педагогіка. Навчально-методичний посібник. К.: ІЗМН.
61. Столярєнко, О. В. (1999). Методика виховної роботи з учнями в літній період: практико-зорієнтований навчально-методичний посібник. К: ІЗМН. 156.

62. Сухомлинський, В.О. (1978). Батьківська педагогіка. К.: Радянська школа. 263.
63. Сухомлинський, В.О. (1988). Сто порад учителеві. К.: Рад. шк. 121–122.
64. Теорія та методика професійно-педагогічної діяльності вожатого в літніх дитячих оздоровчих таборах (2013): навч. посіб. для студ. пед. вищ. навч. закл. уклад.: М. І. Воронка, Г. Г. Петрученя, Л. І. Кучина; за ред. В. В. Молодиченка. 2-е вид., випр. Мелітополь: Вид. буд. Мелітоп. міськ. друк. 232.
65. Типові штатні нормативи оздоровчих таборів (комплексів) для дітей, підлітків та учнівської молоді з цілодобовим перебуванням» від 12.05.1994.
66. Трубавіна, І. М. (2009). Теоретико-методичні основи соціальнопедагогічної роботи з сім'єю. (Автореф. дис. ... д-ра пед. наук). Луганський національний університет ім. Т. Шевченка, Луганськ.
67. Україна. Верховна Рада. Комітет з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту і туризму. (2015). Сімейна політика України – цілі та завдання, матеріали парламентських слухань у Верховній раді України 17 червня 2015 р. Київ: Парламентське видавництво.
68. Фатхутдінова, І. В. (2016). Інститут сім'ї в умовах становлення української державності : соціально-філософський аналіз. (Дис. ... канд. філос. наук). Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди, Вінниця, 2016. 233.
69. Федорова, Н. В. (2012). Діалогічне співробітництво як основа організації ефективної педагогічної взаємодії в системі "педагог – студент". Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти, 5, 43-47. 234.
70. Цуприк, С. І. (2011). Підготовка студентів вищих педагогічних навчальних закладів до роботи в літніх оздоровчих таборах. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Вінниця. 223. Взято з:

https://library.vspu.net/bitstream/handle/123456789/697/dis_Tsupryk.pdf?sequence=2&isAllowed=y

71. Цуркан, Л. (2010). Форми роботи з батьками. Директор школи. №5. 56-59.
72. Цуркан, Т.Г. Формування педагогічної культури батьків молодших школярів у взаємодії сім'ї і школи. Дисертація. 13.00.07 – теорія і методика виховання. Взято з: https://nauka.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/03/dysertatsiya-na-sajt_Tsurkan-Taya.pdf
73. Шинкаренко, В. (2019). Забезпечення педагогічної взаємодії школи та сім'ї у використанні мистецьких традицій рідного краю. Науковий вісник мну імені В.О. Сухомлинського. педагогічні науки. № 1 (64), лютий. 274-277.
74. Яковець, Н.І., &Стрельнікова, Н.М. (2004) Методика виховної роботи в літніх оздоровчих таборах: Метод. рек. до лабораторних робіт. Ніжинський держ. педагогічний ун-т ім. М. Гоголя. Ніжин: Видавництво НДПУ ім. М.Гоголя. 201.

ДОДАТКИ

Додаток А

Перелік орієнтовної тематики для співпраці з батьками в організації виховної роботи в умовах пришкільного оздоровчого табору

1. Проект спільного з батьками свята в пришкільному оздоровчому літньому таборі «Сміхотунчики» або День навпаки.
2. Ігровий комплекс «Музична карусель».
3. Гра-бесіда «Будьмо знайомі».
4. Акція «Подаруй іграшку».
5. Хвилинка добра «Напиши листа українському солдату».
6. Акція чистого дозвілля «Плогінг».
7. Родинне свято «З родини починається життя».
8. Тренінги «Сімейні стосунки», «Шкідливі звички».
9. Розважальне шоу «Караоке на подвір'ї».
10. Конкурс малюнків долоньками.
11. Конкурс моди «Настрій літа».
12. Екологічна експедиція «До чистих джерел».
13. Змагання «Кумедна зачіска і макіяж», «Веселе вбрання».
14. Тренінг «Світ емоцій» (про користь та шкоду прояву емоцій).
15. Виготовлення плакату «Долоньки єднання».
16. Бесіда «Світ родинних відносин».
17. Гра «Озвучування мультфільму англійською мовою».
18. Проект «Класифікація відбитків пальців».
19. Квест «Змійка безпеки».
20. Ділова гра «Табірний суд».
21. Профорієнтаційна робота «Цікавий світ професій».
22. Вогник «Прощавай, таборє!».

Додаток Б

Анкета для вихователів/вожатих, як учасників співпраці з батьками в умовах пришкільного оздоровчого табору

Шановний вчителю, у статусі вожатого пришкільного оздоровчого табору, просимо Вас взяти участь у письмовому опитуванні, метою якого є вивчення ставлення до проблеми готовності пришкільного оздоровчого табору до співпраці батьками.

Дякуємо за допомогу!

1. Відповідно до Закону України «Про освіту» суб'єктами освітнього процесу визначено вихованців, педагогів та батьків. Чи вважаєте Ви, що батьки відіграють важливу роль в організації освітнього процесу? Обґрунтуйте відповідь.
2. Чи є труднощі у співпраці з батьками? В чому вони проявляються? 3. Як розумієте поняття «педагогічна культура батьків»?
4. Як Ви вважаєте, чи на достатньому рівні розвинене прагнення батьків до взаємодії з педагогами табору?
5. Як Ви оцінюєте готовність сучасних батьків до роботи над підвищенням рівня сформованості їх педагогічних знань?
6. Яка роль школи / учителя у залученні батьків до партнерської взаємодії?
7. Чи виділяєте у своїй практичній діяльності особливості роботи з батьками різного віку, соціального статусу, рівня освіти?
8. Чи вирізняєте підходи у роботі з батьком та мамою?
9. Які проблеми виникають у батьків з їх дітьми?
10. Чи звертаються батьки за порадами, консультаціями?
11. Як ви розумієте поняття «партнерська взаємодія табору і сім'ї»?
12. Взаємодія табору і сім'ї включає лише роботу з батьківським комітетом чи це ширше поняття?
13. Чи відчуваєте Ви брак знань щодо налагодження партнерських взаємин з батьками вихованців. Які саме?
14. Які методи, форми роботи з батьками Ви використовуєте?

15. Чи застосовуєте новітні технології у роботі з батьками молодших школярів? Як саме?
16. Як у Вашому таборі відбувається організація та моніторинг роботи вожатого з батьками?
17. Чи відчуваєте методичну підтримку з боку адміністрації та районного/міського відділу освіти щодо налагодження сімейно-табірної взаємодії?
18. Яка тематика батьківських зустрічей передбачена Вами, відповідно плану?
19. Які теми вважаєте найбільш актуальними?
20. Чи відстежуєте залежність між рівнем всеобучу батьків та рівнем вихованості й навчальних досягнень учнів? Чим вона зумовлена?
21. Чи готові сучасні батьки працювати над підвищення рівня сформованості їх педагогічних знань? Які інтернет ресурси можете їм запропонувати?
22. Чи Ви мотивуєте батьків працювати над збагаченням їх виховного досвіду, удосконаленням педагогічних знань? Яким чином?
23. Як ви оцінюєте власну готовність до організації і здійснення партнерської взаємодії з батьками?
24. Які матеріали для самоосвіти Ви б хотіли отримати в напрямку співпраці з батьками?
25. Чи готові працювати над підвищенням педагогічної майстерності щодо роботи з батьками? Як саме?

Дякуємо за співпрацю!

Додаток В

Анкети для батьків, як учасників співпраці в умовах пришкільного оздоровчого табору

Проводиться у формі бесіди чи пропонується у вигляді бланків Мета: виявити рівень знань батьками вікових та індивідуальних особливостей дитини молодшого шкільного віку і способів взаємодії з нею. Інструкція: бесіда проводиться індивідуально з кожним батьком. Відповіді батьків докладно записують у таблицю (кількість стовпців таблиці відповідає кількості діагностованих батьків).

Таблиця 1

Номер питання	Відповіді (ПІБ батька)	Відповіді (ПІБ батька)	Відповіді (ПІБ батька)

1. Чи знаєте Ви науково-методичну літературу для батьків з виховання та розвитку дітей молодшого шкільного віку? Яку саме?
2. Чи відвідуєте тренінги, семінари, майстер-класи батьківської ефективності? Доводиться звертатися до педагогічних працівників за порадою чи допомогою у випадках труднощів у вихованні дитини?
3. Чи відзначаєте роль взаємодії з учителем в процесі отримання додаткових знань про навчання і розвиток Вашої дитини та особливості молодшого шкільного віку? Які саме особливості молодшого шкільного віку знаєте?
4. Чи хотіли б Ви мати книги чи будь-яке інше джерело інформації щодо виховання та розвитку дітей молодшого шкільного віку?
5. Які індивідуальні особливості дитини Ви будете брати до уваги при розв'язанні різних проблемних ситуацій?
6. Чи знаєте Ви методи заохочення, стимулювання та покарання дитини? Які ще методи використовуєте?
7. Чи вмієте Ви визначати готовність дитини до школи? Які особливості фізичної, психологічної, інтелектуальної готовності?

8. Чи помічали (основні зміни) у розвитку дитини з переходом від дошкільного до молодшого шкільного віку? Яка роль учителя в адаптації дитини до нових соціальних умов?
9. Чи знайомі Ви з особливостями потурального й авторитетного стилю виховання? Який стиль притаманний Вам?
10. Які вправи для розвитку сприймання, пам'яті, мислення, уваги, емоційновольової сфери використовуєте у роботі з дитиною?

Інтерпретація результатів:

Здійснюється якісна оцінка повноти, розгорнення, позитивності, адекватності відповідей батьків на кожен з пунктів і присвоюється від 1-го до 3-х балів.

Відповідно, набравши: 26-30б. – високий рівень;

16-25б. – середній рівень;

0-15б. – низький рівень (Цуркан, Т.Г. Формування педагогічної культури батьків молодших школярів у взаємодії сім'ї і школи. Дисертація. 13.00.07 – теорія і методика виховання. Взято з: <https://nauka.udpu.edu.ua/wp-content/uploads>).

Анкета для батьків «Шляхи вивчення творчої дитини»:

1. Я допомагаю дитині будувати її особисті плани та підтримую її у прийнятті рішень.
2. Я допомагаю дитині удосконалити результат її праці.
3. Я забезпечую дитину книгами і матеріалами для її улюблених занять.
4. Я заохочую дитину до вигадкування історій та фантазування.
5. Я підтримую в дитині прагнення знаходити проблеми та вирішувати їх.
6. Я обговорюю з дитиною широке коло проблем.
7. Я сприяю розвитку у дитини позитивного бачення власних здібностей.
8. Я відповідаю на всі запитання дитини зі всією щирістю і без роздратованості.
9. Я розробляю практичні завдання (експериментального характеру) з метою спрямування дитини на творчий пошук та досягнення у спішних результатах.

Додаток Д

Заповіді та поради для учасників співпраці в умовах пришкільного оздоровчого табору

1. Прийми все, що є в дитині (крім того, що загрожує її життю, здоров'ю).
2. Шукай істину разом з дитиною.
3. Намагайся нічому не вчити дитину безпосередньо - вчися сам.
4. Щиро захоплюйся всім красивим, що є навколо.
5. Вважай основним своїм педагогічним методом усвідомлене спостереження за дитиною.
6. Пам'ятай: серйозне руйнується сміхом, сміх - серйозним.
7. Пам'ятай, що ти існуєш заради дитини, а не він заради тебе.

Заповіді вихователя (від Девіда Льюїса)

1. Сприймайте питання і висловлювання дитини всерйоз.
2. Покажіть, що дитину люблять і приймають безумовно, тобто такою, яка вона є, а не за успіхи і досягнення.
3. Допмагайте їй будувати свої власні плани та приймати рішення.
4. Не принижуйте дитину, не давайте відчути, що вона чимось гірша за вас.
5. Привчайте дитину мислити самостійно.
6. Хваліть дитину тільки за конкретні успіхи і вчинки, робіть це щиро.
7. Давайте дитині можливість самостійно приймати рішення і нести відповідальність за них.
8. Вчіть дитину спілкуватися з дорослими будь-якого віку.
9. Розвивайте в дитині позитивне сприйняття її здібностей.
10. Заохочуйте в дитині максимальну незалежність від дорослих.
11. Вірте в здоровий глузд дитини і довіряйте їй.

(Взято з: <http://ped-kopilka.com.ua>)

Поради батькам, які бажають розвивати здібності своїх дітей:

1. Не стримуйте розкриття потенційних можливостей психіки.
2. Уникайте однобокості в навчанні та вихованні.
3. Не позбавляйте дитину ігор, забав, казок, створюйте умови для виходу дитячої енергії, рухливості, емоційності.
4. Допмагайте дитині в задоволенні основних людських потреб (почуття безпеки, кохання, повага до себе і до оточуючих), тому що людина, енергія якої скована загальними потребами, проблемами, найменше спроможна досягти висот самовираження.
5. Залишайте дитину на самоті і дозволяйте їй займатися своїми справами. Пам'ятайте, якщо ви хочете своїй дитині добра, навчіть її обходитися без вас.
6. Підтримуйте здібності дитини до творчості і співчуйте у випадку невдачі, уникайте незадовільної оцінки творчих спроб дитини.
7. Будьте терпимими до ідей, поважайте допитливість, реагуйте на запитання дитини. Навчати потрібно не тому, що може сама дитина, а тому, що вона опанує з допомогою дорослого, показу, підказки.

Поради Девіда Льюїса щодо розвитку обдарованої дитини:

1. Відповідайте на запитання дитини якомога терпляче і чесно. серйозні запитання дитини сприймайте серйозно.
2. Створіть у квартирі місце-вітрину, де дитина може виставляти свої роботи. не сваріть дитину за безлад у кімнаті під час її творчої роботи.
3. Відведіть дитині кімнату чи куточок винятково для творчих занять.
4. Показуйте дитині, що ви любите її такою, якою вона є, а не за її досягнення.
5. Надавайте дитині можливість у виявленні турботи.
6. Допмагайте дитині будувати її плани та приймати рішення.
7. Показуйте дитині цікаві місця.
8. Допмагайте дитині нормально спілкуватися з дітьми, запрошуйте дітей до своєї оселі.
9. Ніколи не кажіть дитині, що вона гірша за інших дітей.

10. Ніколи не карайте дитину приниженням.
11. Купуйте дитині книжки за її інтересами.
12. Привчайте дитину самостійно мислити.
13. Регулярно читайте дитині чи разом з нею.
14. Пробуджуйте уяву та фантазію дитини.
15. Уважно ставтеся до потреб дитини.
16. Щодня знаходьте час, щоб побути з дитиною наодинці.
17. Дозволяйте дитині брати участь у плануванні сімейного бюджету.
18. Ніколи не сваріть дитину за невміння та помилки.
19. Хваліть дитину за навчальну ініціативу.
20. Учіть дитину вільно спілкуватися з дорослими.
21. У заняттях дитини знаходьте гідне похвали.
22. Спонукайте дитину вчитися вирішувати проблеми самостійно.
23. Допмагайте дитині бути особистістю.
24. Розвивайте в дитині позитивне сприйняття її здібностей.
25. Ніколи не відмахуйтеся від невдач дитини.
26. Заохочуйте в дитині максимальну незалежність від дорослих.
27. Довіряйте дитині, майте віру в її здоровий глузд.